

2023

LæringsCentret

Tema om børn og
unges trivsel

Børn, der vokser op med bøger

Ny forskning bekræfter, at tilgængelige bøger i hjemmet hjælper børn til at læse mere, blive bedre læsere og bedre uddannet senere i livet. Altså et effektivt middel til at styrke børns chancer, og samtidig er det mere effektivt end andre kulturelle aktiviteter, man kan foretage sig med sine børn. Ifølge Kristeligt Dagblad (12.1.23) har Ea Hoppe Blaabæk, post.doc ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet undersøgt, hvor mange børnebøger danske familier med forskellig indkomst og uddannelse har lånt med hjem. Ca. halvdelen af danske børnefamilier låner bøger på børnebiblioteket, viser data. Heraf kan man også se, at i familier, hvor forældrene har høj uddannelse og i familier, hvor forældrene ynder at låne bøger til sig selv, lånes der flere børnebøger.

Dansk Bibliotekshistorie ...

... fortæller i to bind om de danske biblioteker i deres mangfoldighed. Den dækker udviklingen fra middelalderens samlinger af håndskrifter til den digitale tidsalder med nye udfordringer til alle biblioteker og informationscentre.

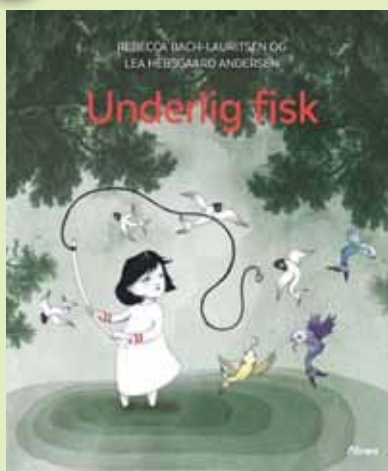
Bind 1 – *Biblioteker for de få* begynder sin næsten tusinde år lange fortælling med biblioteker i kirker og klostre, der var forbeholdt præster og skriftkloge munke som historikeren Saxo, der i 1200-tallet benyttede biskop Absalons bibliotek til at skrive sin Danmarkskronike.

Bind 2 – *Biblioteker for alle* har som udgangspunkt biblioteksloven fra 1920, der åbnede for statslig støtte til kommuner med biblioteker med oplysende formål. Med loven fik folkebibliotekerne stadig større kulturel betydning og social udbredelse. Målet var at nå ud til alle landets borgere for at bidrage til et demokratisk og oplyst samfund. Den vigtige ændring af biblioteksloven i 1964 betød, at folkebibliotekerne kunne inddrage nye lyd- og billedmedier og tage initiativ til flere kulturelle arrangementer. Bindet afrundes med debatten om bibliotekernes fremtidige muligheder og ændrede vilkår i det 21. århundrede domineret af sociale medier, nem adgang til information via nettet, ændrede udlånmønstre, stigende besøgstal og øgede kulturelle aktiviteter.

Skriverprisen 2022

Forfatteren Rebecca Bach-Lauritsen og illustratoren Lea Hebsgaard Andersen har modtaget Skriverprisen 2022 for værket *Underlig fisk* (Alinea, 2021), et smukt, poetisk, finurligt og helstøbt værk. Historien handler om noget så eksistentielt som venskab. Bogen handler om Liv, der er bedstevende med Fie, og sammen laver de mange forskellige ting. Lige indtil Flora starter i deres klasse. Så oplever Fie, at hun bliver mere og mere usynlig, fordi Fie kun vil være sammen med Flora. Man kan mærke smerten i Liv, selv om forfatteren bruger få ord og enkle udtryk. Liv prøver at forstå, hvorfor hun pludselig er usynlig, men forfalder ikke til selvmedlidenhed. Hun bruger humoren til at finde på fordele ved at være usynlig, og inden længe spørger Louis, om de skal tage hjem til ham, og Liv mærker, hvordan hun igen får varme i kinderne. Én ting er den enkle tekst, som alle børn vil kunne forstå og forholde sig til, en anden er illustrationerne, som udvider teksten på smukkeste vis med drømmende billeder i douche farver. Det er et fænomenalt samarbejde.

Skriverprisen er på 25.000 kr. Læs mere på BUVM's hjemmeside.

Indhold

Opslagstavlen	2
Leder	3
Kort og godt om det digitale plads i skolen	4
PLCF medlemskab og abonnement	6
Trykke børn lærer bedst	8
Fokus på børns styrker	12
Sammen stopper vi svigt	14
Fri for mobberi	15
Trivsel handler om sengetider, Ikke skærmtid!	16
Undervisning i Hjernesundhed	22
Unges forskellige og fælles udfordringer	23
Ava klarer hverdagen	24
Fra hjertet til hjertet	25
Drager på eventyr med eTwinning	26
På virtuelt besøg i verdens største flygtningelejr	28
Stort venskab mellem små venner	31

"LæringsCentret" 50 år

"LæringsCentret" udkom første gang i januar 1973 under navnet "Skolebibliotekaren", senere "Skolebiblioteket". Bladet skulle indeholde oplysninger om foreningens virke for bedre skolebiblioteker, bedre uddannelses- og ansættelsesforhold (løn- og arbejdstid). Desuden skulle der være debat og gerne med folk uden for foreningen som deltagere.

Bladets redaktører gennem tiderne:

1973-1974	Erik Nielsen, Slagelse
1974-1975	Frank Rasmussen, København
1975-1990	Karsten Sander, Bagsværd
1991-2013	Bent Rasmussen, Vejle
2014-	Eline Mørch Jensen, København

To små forlag hædret

Projektstøtteudvalget for Litteratur uddelte i december 2022 Sigvaldi-prisen til de to forlag Jensen & Dalgaard og Vinter Forlag. De to forlag modtager prisen for deres passion og udgivelsesprofil med stor litterær værdi. Det er tredje gang Sigvaldi-prisen uddeles, og med prisen følger 75.000 kr. til hvert forlag. Hjerteligt til lykke!

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

PLCF administration
Annoncer og ekspedition
Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Redaktør
Eline Mørch Jensen
Weysesgade 9, 2100 København Ø
Tel: 2171 7027
eline.moerch@gmail.com

FU
Formand
Marlene Møller Drost
marlenedrost@gmail.com

Næstformand
Runa Petersen
Rune.B.Petersen@outlook.dk

Kasserer
Dan Damsø
plcf@damsøemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

Pensionistgruppen
Formand Stig Bergmann
Stokkemærkevej 19, 2730 Herlev
stig.bergmann@gmail.com

Kontingent: Opkræves én gang årligt i januar.
Abonnement kr. 750,- ekskl. moms.

Næste nummer af LæringsCentret
udkommer primo maj 2023.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Deadlines:
Nr. 3: 1. april (udkommer primo maj 2023)
Nr. 4: 1. juni (udkommer primo juli 2023)
Nr. 5: 1. aug (udkommer primo sept. 2023)

Artikler i LæringsCentret dækker ikke
nødvendigvis redaktionens og/eller PLCFs
synspunkter.

Medlemskab:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Opkræves én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.:
plcfadm@outlook.dk

Forside-illustration af Pia Halse

En nuanceret debat, tak!

I regeringsgrundlaget er børn og unges trivsel nævnt flere steder. Bl.a. spørges der om "Hvordan den fortsatte brug af digitale virkemidler i undervisningen understøttes på en måde, hvor børn ikke tilbringer det meste af deres skoledag bag en skærm?" Et meget relevant spørgsmål, som også Louise Klinge og Dorte Ågård i deres fremragende kronik i Politiken 10. januar søger at kaste lys over. Deres konklusion er klar: Alt for mange elever sidder stille foran skærmen i skoletiden og det har store konsekvenser for eleverne, at bøger og blyant i for stort et omfang er blevet skrottet til fordel for en todimensionel bearbejdet undervisningsform (De to kronikører svarer på en håndfuld spørgsmål om samme emne på side 4).

Undervisningsminister Mattias Tesfaye fulgte op i samme avis 21. januar, med en personlig opfordring til, at skærmene kun bør findes frem i skolen, hvis det kan begrundes fagligt. Da jeg læste Undervisningsministerens udtalelser, må jeg indrømme, at jeg var nødt til at lægge artiklen væk og bruge lidt tid på refleksion, mens jeg gik en tur på Knapstien i det sønderjyske.

Ud fra en PLC-synsvinkel, taler synspunktet om flere bøger i undervisningen til mit skolebibliotekarhjerne. I adskillige år har vi desværre set og ser stadig store besparelser på de pædagogiske læringscentre – besparelser som ofte medfører, at der ikke er de fornødne midler til indkøb af al den fantastiske skønlitteratur til børn og unge, som vore dygtige forfattere og illustratører beriger os med. Dette medfører sommetider en lidt outdated litteratursamling med manglende flow og udskiftning på det lokale PLC.

Vi ved, at adgang til litteratur og trivsel hænger sammen. Vi ved også, at børn og unge foretrækker papirbogen, når de læser. Det giver læseglæde og skaber trivsel. Men er det ensbetydende med, at vi skal hælde de digitale muligheder ud med badevandet? Det mener jeg bestemt ikke. For både de digitale platforme, den kompenserende IT for elever med særlige behov og alle de muligheder det giver, bidrager i høj grad til den gode undervisning og den gode litteratur. Der undervises jo ikke kun enten *analogt eller digitalt*. I stigende grad arbejdes der praksisfagligt og innovativt. Og hurra for det!

Tiden er inde til at Folkeskolens mange aktører sammen bidrager til at nuancere og kvalificere debatten, således at vi får en tilbundsående drøftelse af perspektiver og balancer og af hvordan Folkeskolen udvikler sig i takt med tiden – *også digitalt* – til gavn for elevernes læring og trivsel.

Vi har alle en interesse i og hjerte for, at vore børn og unge trives og udvikler sig på bedste vis i løbet af deres skoletid. Men det er ikke en gratis omgang! Derfor skal flest mulige parter – dvs. skoleledere, lærere, pædagogiske læringsvejledere, eleverne selv og alle de, der forsker i viden på området – involveres i debatten, sådan at nye politiske beslutninger træffes på et oplyst grundlag.

Dette nummer af LæringsCentret har fokus på trivsel børn og unges trivsel i skolen – lad debatten rulle!

Runa Barbara Petersen,
Næstformand, PLCF

Kort og godt om det digitale plads i skolen

Af Eline Mørch Jensen

Den 10. januar 2023 bragte dagbladet Politiken en kronik af Louise Klinge og Dorthe Ågård med titlen "Sådan får vi mindre skærmtid i skolen".

Louise Klinge er børne- og skoleforsker, ph.d., leder af Eduk, medlem af Børnerådet og Tech & Trivsel og Dorthe Ågård er klasseledelsesforsker, ph.d., tidl. seniorrådgiver ved AAU, medlem af Tech & Trivsel.

LæringsCentret har bedt Louise Klinge og Dorthe Ågård om at uddybe kritikken i seks spørgsmål med udgangspunkt i deres kronik i Politiken.

1) Hvordan går stigende skærmtid ud over børn og unges læring og trivsel?

"For omfattende skærmtid er problematisk, bl.a. fordi der ofte er mange faner åbne på elevernes computere, sådan at deres opmærksomhed flakker mellem fagligt indhold og så beskeder, spil, streaming m.m. Mange elever har også deres telefoner både i undervisningen og i frikvarteret, hvilket hæmmer fysisk aktivitet og kontakt med kammeraterne."

2) Digitale læremidler fortrænger andre måder at lære på – hvilke andre måder og hvordan gør de det?

"Digitale læremidler kan bruges som relevant variation i en mangfoldighed af praksisformer. Men mange steder bliver undervisningen ensidig og stillesiddende og involverer ikke krop og sanser på samme måde, som papirbøger, håndskrift, fysiske genstande, naturoplevelser osv., hvilket både hæmmer læringslyst og fastholdelse af det faglige indhold."

3) Hvad er det især der mangler i skolen i dag – de kreative fag, bevægelse, litteratur, sang, åben skole eller noget helt andet ...?

"Undervisning skal skabe engagement, for bliver vi engagerede, har vi det som mennesker godt, vi lærer og udvikler os. Undervisning skal derfor være en mosaik af blandt andet dialog, værkstedsarbejde, engagerende formidling, leg, autentisk problemløsning, langstrakte meningsfulde projekter, horisontudvidende oplevelser, læringsrollespil, narrative elementer, samskabende processer, udeskole, æstetiske udtryksformer, stille fordybelse og nær kontakt til lokalsamfundet.

Og naturligvis bidrager teknologien med meningsfulde og skabende muligheder, der også skal inddrages i undervisningen, men i langt mindre omfang, end det er tilfældet i mange børns skolehverdage."

4) I skriver at sociale medier og spil intet har at gøre i skolen, at "de er distraktion og tidsspilde og kun udgør en negativ påvirkning af elevernes læring", men lærer børnene ikke at skabe og tænke kreativt og samarbejde når de spiller med kammeraterne?

"Der kan godt være et positivt element af fx spil. Men det skal ikke foregå i skoletiden, for fri adgang til sociale

medier, spil osv. kan vi se, at eleverne ikke kan administrere, så underholdningsaktiviteterne tager tid og koncentration fra det faglige arbejde. Vi skal gøre det lettere for eleverne at fastholde opmærksomheden på skolearbejdet."

5) I hævder at der mangler analoge læremidler og at fx bøger og håndskrift er på vej ud, men vælger lærerne somme tider ikke også selv de lette (digitale) løsninger i undervisningen?

"Jo, især når de føler sig under pres af fælles mål, for lidt forberedelsestid og at stå over for mange børn og unge, der er udfordrede på mange måder i dag. Men efterhånden er det for mange blevet utroligt vanskeligt at gøre noget andet end at bruge de digitale læringsplatforme, fordi der er så få analoge læremidler tilbage."

6) I kalder på politisk handling for at imødegå de negative konsekvenser af digitaliseringen, så der kommer balance mellem det digitale og analoge i skolen. Hvad mener I selv der skal til for at styrke både elevernes læring og trivsel?

"Der findes ikke én løsning, som kan afhjælpe dette problem. Det kræver mange indsatser på forskellige niveauer, bl.a.:

- De kommunale myndigheder skal holde op med ensidigt at prioritere midler til digitalisering ud fra en forestilling om, at "fremtiden er digital"
- Skoleledelser og bestyrelser skal turde melde ud, at undervisning og frikvarterer er mobilfri
- Langt mindre styring i forhold til fælles mål fra politisk niveau
- Lærerne skal have bedre tid til forberedelse og kontakt med færre klasser" ■

Godt fra start.
Og godt undervejs.

Nye dansksystemer fra Gyldendal for 0. til 6. klasse

Lysten til at læse og skrive udspringer i høj grad af dine elevers møde med faget dansk – men også af, hvordan danskfaget møder dine elever. *Kom og Læs* og *Danskskud* er to nye dansksystemer til henholdsvis indskoling og mellemtrin, der begge er baseret på en undersøgende og opdagende tilgang til faget med kendte emner fra elevernes egen hverdag. Begge systemer veksler mellem kreativt og struktureret arbejde, og hjælper dig med at planlægge og differentiere din undervisning, så du med en levende og tidssvarende undervisning bedst muligt understøtter dine elevers danskfaglige udvikling.

Læs mere om de to dansksystemer på:
gyldendal-uddannelse.dk/nyedansksystemer

Sigtatet:

En dag uden en ven, er som en krukke uden en eneste dråbe honning tilbage.

Peter Plys

PLCF - medlemskab og abonnement på LæringsCentret

Kontingent 2023

PLCF har igen i år flere restancer end vi bryder os om. Vi er en forening der gerne vil lade vores midler arbejde for medlemmerne, men der er desværre fortsat mange der ikke får betalt kontingent til tiden, hvilket jeg (som kasserer) hermed gerne vil opfordre til, at man får gjort. Der er sendt opkrævninger ud for 2023. Skulle du ikke have modtaget den, så kontakt administrator Inge Von Essen eller betal kontingentet på 750 kr. (se vejledning nedenfor).

Restancer 2022

Vi har i 2022 ryddet op i medlemsdatabasen, hvilket vi er ved at være i mål med, men der er stadig en del medlemmer, der ikke har betalt for medlemskab i 2022. Grunden kan være at man har skiftet arbejdsplads og ens tidligere arbejdsgiver ikke længere betaler medlemskabet. Hvis det skyldes at man ikke mener at have modtaget en opkrævning, kan den være røget i spamfilteret, eller at den opgivne mailadresse er forkert eller ikke bliver monitoreret længere.

Sådan kan du betale dit kontingent uden faktura:

Der kan indbetales 750 kr. på konto 0400-4024912324 med angivelse af medlemsnummer og/eller fulde navn.

Kontakt Inge Von Essen på mail plcfadm@outlook.dk for at få en kopi af faktura.

Medlemsfordel via Unilogin

Foreningen har været i dialog med STIL (Styrelsen for It og Læring) for at finde en løsning i forhold til udslusning af Unilogin for pædagogisk personale, og vi har nu bedt DLF om hjælp til at løse udfordringen med fortsat at have en database, der kan synkroniseres med vores IPD løsning. I vil modtage en nyhedsmail når der er fundet en løsning. Vi beklager på forhånd hvis nogle af jer oplever, at I ikke kan benytte vores medlemsfordele. Vi holder jer opdateret via hjemmesiden PLCF.dk

Dan Damsø, kasserer PLCF

PLCF Lokalfdeling Sjælland og Øer
Indkaldelse til Lokalfdelingens generalforsamling 2023
... med mulighed for at få en rundvisning på Stevns Klint Experience

Dato: Søndag den 19. marts 2023

Sted: Stevns Klint Experience

Tag familien med og få en dejlig oplevelse.

Tid: kl. 12 besøg museet, kl.13-15 ordinær generalforsamling

Dagsorden i følge vedtægterne.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen under indkomne forslag i punkt 5, mailes til formanden Mette Vibæk, mail: Mette.vibaek@gmail.com senest 14 dage før generalforsamlingen.

Tilmelding senest den 5. marts 2023.

Indkaldelse til Lokalkredsgeneralforsamling 2023
PLCF Lokalkreds Syddanmark

Onsdag den 29. marts kl. 17.30-18.30

Mødelokalet, Cafe Razz i Middelfart

Dagsorden ifølge vedtægterne.

Efter ønske kan dagsorden sendes.

Lokalforeningen byder på aftensmad på Cafe Razz efter generalforsamlingen.

Tilmelding senest mandag den 27. marts.

Venlig hilsen

Lokalkredsbestyrelsen Syddanmark

Sussi Petersen, formand suss0322@billundskoler.dk

Trygge børn lærer bedst

Af Eline Mørch Jensen

Når først børnene trives, skal alt det andet – at læse, skrive og regne – nok komme, mener børne-psykolog Margrethe Brun Hansen. Så tag børnene med ud i skoven, hvor de kan samle en levende orm op i hånden og høre fuglene synge. Dét er læring på den gode måde!

Det er tre år siden at Corona ramte os med restriktioner og nedlukning af den fysiske skole til følge. Alle blev vi mere eller mindre påvirkede af pandemien, børn og unge såvel som voksne, men trods afsavn kom vi – eller i hvert fald de fleste af os! – nogenlunde igennem og ud på den anden side. Desværre uden at vi er blevet ret meget klogere ifølge Margrethe Brun Hansen.

- Tænk hvis vi havde interesseret os mere for hvad nedlukningen har betydet for børns trivsel. Det kunne have været en af de mest spændende perioder for en psykolog at komme ud i klasserne og sammen med lærerne se på, hvem der var begyndt at hænge lidt med hovedet og hvem der ikke længere syntes det var sjovt at komme i skole. Eller omvendt se på hvem der trivedes med at komme tilbage og hvorfor ... I stedet har man fokuseret på indlæring og på at indhente det forsømte *på det faglige område*, men hvad med alt det andet der gik tabt? Spørger hun.

Margrethe Brun Hansen har beskæftiget sig med børns trivsel i en menneskealder, som hun selv udtrykker det, først som

pædagog og siden cand. psyk. Hun er kendt som en skarp, empatisk og ofte benyttet ekspert i medierne, en flittig foredragsholder og som forfatter til flere bøger, bl.a. *Rød stue* kalder og *De kompetente forældre*. De senere år har Margrethe Brun Hansen droslet lidt ned, men fungerer i dag som privatpraktiserende psykolog og bliver stadig hyret ind som rådgiver af socialforvaltninger, daginstitutioner eller skoler, for eksempel fordi der er problemer i en klasse.

Du mener stadig vi døjer med eftervirkninger af Corona?

- Ja, for selvom tre år måske ikke er lang tid for sådan én som mig – jeg bliver snart 75 – så fylder tre år i et skoleliv rigtig meget! Corona var jo et vilkår for os alle, det må man tage med. Derfor var det fint nok at der var mulighed for at køre online-undervisning under nedlukningen. Det er i orden at bruge computere, det er en del af verden, det skal bare ikke være det, der fylder mest, siger Margrethe Brun Hansen og uddyber:

- Under Corona forsvandt en del af du-og-jeg-kontakten. Men hvis man skal bevare sine relationer, skal man genspejles og mødes, særligt som barn i skolealderen, man skal lave nogle ting sammen. For det at have kontakt over en computer er ikke det samme som at være fysisk sammen, hvor du ikke kan aflæse kropssprog.

Du-og-jeg-kontakt

Ifølge Margrethe Brun Hansen er der ingen tvivl om at en stor del af børnene og de unge, som har siddet isoleret derhjemme, har haft det svært – nogle mere end andre naturligvis. Hun er heller ikke i tvivl om, at de der har kæmpet mest med ensomheden og måske også er faldet tilbage rent fagligt, nok især er dem

der i forvejen havde flest udfordringer. - Sådan er det som regel. Jeg er lidt ked af altid at trække den enlige mor op af posen, men det siger jo sig selv at det er sværere at få overskud til at hjælpe sit barn med lektierne og være til stede, når man er enlig forsørger og er nødt til at nå det hele på den halve tid, siger Margrethe Brun Hansen.

- Omvendt er der også forældre, der har arbejdet hjemme og har kunnet stimulere børnene og gå ture i skoven for eksempel, for så at få nogle arbejdsopgaver fra hånden om aftenen. Så mange børn har sikkert haft det vidunderligt – det skal vi også huske på! – fordi der har været mere ro og nærhed derhjemme i familien.

Alligevel mener Margrethe Brun Hansen at de fleste før eller siden begyndte at savne deres venner, da den første eufori over at være hjemme med mor og far havde lagt sig:

- De manglede den der du-og-jeg-kontakt. Rent psykologisk har børn brug for kontakt med ligestillede mens de danner deres identitet. Når man er sammen med ligestillede, genspejler man hinanden og bliver præsenteret for forskellige livsstile – "Orv mand, se lige ham, han er sej og spiller fodbold" – sådan at man kan afprøve nogle forskellige roller. Derfor er venskaber vigtige.

Er det for sent at lære af erfaringerne?

- Det er *aldrig* for sent! Mange har heldigvis også taget fat i mig og spurgt om hvad der kan gøres. Og her må jeg bare sige at det altså er de voksne der skal sørge for at få gang i fællesskaberne igen! Der skal mere gruppearbejde til og man skal dele børnene op og for eksempel tage en gruppe med på tur i skoven, hvis ►

Det er vigtigt, som lærer, at blive ved med at tænke over hvordan man bliver tændt som elev, mener Margrethe Brun Hansen.

man har en pædagogisk medhjælper. Ud og lytte til fuglesangen, sidde på en træstub og spise sin madpakke, grine sammen med en ven, når læreren går på line på en træstamme og falder ned, siger Margrethe Brun Hansen og lægger til:

- Når man så går hjem, har man måske lært noget om træer, det er i princippet ligegyldigt for mig, men læring skal der selvfølgelig til. Men dét de især har lært er, at det er godt at være sammen. Så kommer næste skridt af sig selv - "skal vi følges ad?" og "vil du med hjem og lege?"

Mere voksen-omsorg

Ifølge Margrethe Brun Hansen har børn og unge brug for mere voksen-omsorg. Hun oplever at en del børn er alt for overladt til sig selv, også selv om de tilbringer deres tid i daginstitutioner, skole og SFO eller går til fritidsaktiviteter, hvor der er voksne til stede. Men de voksne skal ikke bare være der eller lære fra sig, de skal også *se og læse* børnene, insisterer hun. Og de skal ikke mindst have øje for hvad børn synes er spændende – som nu for eksempel at samle en orm op i skoven.

Som billede på hvad hun mener med at børn ikke i tilstrækkelig grad bliver set og læst, nævner hun starten på skoledagen: Først bliver børnene gennet tidligt ud af fjerene, så på med tøjet og sluge en skål havregryn inden de drøner afsted på cykel i mørket, gennem regn og rusk, for til sidst at lande i klassen et par minutter i otte. Og hvad møder dem der? Et rum der er ved at blive fyldt af børn, hvor nogle sidder ned mens andre farer rundt, pjatter og snakker – eller råber! – på kryds og tværs. Klokkeren otte dukker læreren så op og vil have alle til at sidde stille og være klar på én gang.

- Hvordan føles det, tror du? Er der noget at sige til at vi har børn med skolevægring og kæmpestort fravær? Margrethe Brun Hansen rynker panden, men så lyser hendes ansigt op igen:

- Jeg så en klasselærer i 0. klasse, som startede dagen på en anden måde - det var faktisk i mit barnebarn Gustavs klasse. Når børnene kom fisende ind lidt i otte sad hun allerede klar ved kateteret som den første i klassen. På væggen kørte en

video af et løbende vandfald og nogle svømmende fisk. Samtidig spillede hun stille Chopin-musik. Sikke en velkomst! Gustav blev bare så glad, at han gik lige op til hende og sagde "Nej, hvor er det smukt, det du gør for os!" Læreren var ung og nyuddannet og hun blev helt mundlam, griner Margrethe Brun Hansen og tilføjer:

”

Under Corona forsvandt en del af du-og-jeg-kontakten. Men hvis man skal bevare sine relationer, skal man genspejles og mødes, særligt som barn i skolealderen, man skal lave nogle ting sammen.

- Så satte børnene sig lige så stille ned og tegnede i deres hæfter indtil alle havde fundet deres plads. Se, dér er struktur ... Vi er først klar når alle er klar! Dét er læring efter min mening. For du lærer børnene at de er velkomne, at nu skal de til at placere sig i god ro og orden og indstille sig på at modtage noget. Er der nogen der er lidt kede af det, så får vi lige snakket om det, er der en taske der er blevet væk, så skal vi ikke sidde og tænke på dét, den finder vi nok i frikvarteret. Altså, den der tilstedeværelse ... det er det jeg mener med voksen-omsorg.

Vi når det nok

Det lyder jo både godt og vigtigt med mere tilstedeværelse og omsorg, men i en travl hverdag kan det nok ikke altid lade sig gøre at få set og læst alle elever i klasseværelset, hvad enten de så hører til de larmende eller mere stille typer. På samme måde kan det nok også blive svært at nå for læreren at sidde klar ved kateteret som den første til alle timer.

Er der ikke en fare for at timen aldrig kommer i gang, hvis alle skal vente på at den sidste finder sin bog frem og slår op på den rigtige side?

- Jo da, nogle gange kommer man måske først i gang lige inden timen slutter,

men så er det sådan, det er. Det er ikke så farligt. Til gengæld får du aldrig lært børn noget, hvis ikke de er trygge. Børn har mange materielle goder, de fleste af dem i hvert fald, elevsamtaler- og evalueringer, trivselsmålinger og vi har endda minimumsnormeringer – altså bare ordet! Vi har alle de her synlige goder, men den usynlige omsorg, det at blive set og læst – *virkelig blive set med hjertet* – det er der ikke tid til, mener Margrethe Brun Hansen.

Så handler det vel også om normeringer og ikke kun om du er en kreativ lærer, der sætter Chopin på, for ud af 25 elever i en klasse er der som regel nogen, der kræver ekstra opmærksomhed, og så er det nemt at overse børn der sidder i et hjørne og ikke siger så meget, men faktisk har det skidt ...

- Det kan man nemt komme til, ja, især efter inklusionen af børn med diagnoser som adhd og særligt sensitive børn – jeg græd mine modige tårer da Skolereformen blev indført! Og jeg ved godt at lærerne gerne vil, så jeg tisser ikke på lærerne, men udfordringerne er større end i gamle dage ...

Gamle dage, siger du, men sad der ikke 40-50 elever i klasserne i 50'erne?

- Jo, men i modsætning til dengang er børn blevet ligeværdige og det kræver også mere af lærerne. Der er kommet respekt for børnene og det er noget af det smukkeste jeg har oplevet i mit lange professionelle liv med børn. I dag skal børn ses – og gudskelov for det!

Den Sorte Skole

- Jeg gik selv i Den Sorte Skole, hvor lærerne slog og børn ikke havde noget at skulle have sagt. Men i 2. real fik vi en nyuddannet lærer. Han kom ind i klassen i sin islandske sweater, satte sig midt på katederet og bad os om at skrive en stil om *lige det vi havde lyst til!* Dét havde vi aldrig prøvet før, men fra da af begyndte jeg at synes det var sjovt at gå i skole, fortæller Margrethe Brun Hansen.

- Det er vigtigt, som lærer, at blive ved med at tænke over hvordan man bliver *tændt* som elev. Hvad er det børnene synes er spændende og hvad optager og motiverer dem? Når jeg kigger på

mine børnebørn, er det sjovt at se, hvad der sker når de har temauger i skolen og arbejder på tværs af klasser og fag. De er ikke til at *drive* hjem! Så det handler ikke kun om normeringer, men også om at lærerne skal finde på noget nyt, så børnene ikke bare sidder på deres flade og laver det samme dag ud og dag ind.

Hvis det står til Margrethe Brun Hansen skal kreativiteten – drama, formning og morgensang – på banen igen, eleverne skal ud af klasseværelserne og bruge deres kroppe og sanser som i 60'erne, da hun selv var nyuddannet pædagog og "gik med lilla ble om håret, savede og lavede bål." Dengang var der en stor stolthed og glæde over det meningsfulde i at arbejde med børn, husker hun, og det smittede positivt af på børnene. De senere årtier er skolen kommet til at handle mere om indlæring, optimering og målstyring, næsten som i en hvilken som helst anden virksomhed, mener hun.

- Hvis vi skal styrke glæden og trivselen er vi nødt til at gøre op med den trivielle og meget boglige skoledag og lærerne må spørge sig selv "Hvor spændende har jeg selv været i den her uge?" Klasselæreren er utrolig vigtig i et barns liv, både som mentor og inspirator, og sådan skal det også være. For nogle falder det naturligt, for andre er det forhåbentlig noget, der kan læres, hvis vi altså vel at mærke vælger at opprioritere kreativiteten på læreruddannelserne og seminarierne.

Oplever du at børn har sværere ved at klare modgang og udfordringer?

- Hvis man spørger børnene selv "Føler du dig trist eller ensom en gang imellem?" svarer de selvfølgelig ja, for hvem gør ikke det? Alle er ensomme, bange eller kede af det en gang imellem. Det må man godt være. Det hører med til det at være menneske. Det er vigtigt at sige at det er ikke en sygdom at blive ked af det, men det er selvfølgelig tungt for dem, hvis de skal bære det alene.

Fælles om løsningerne

Margrethe Brun Hansen understreger at selvom skolen har et stort medansvar for børnenes trivsel, så skal der være et fundament at bygge på, når de begynder

i 0. klasse. Derfor mener hun at det er afgørende at få etableret et godt og konstruktivt samarbejde med forældrene så tidligt som muligt:

- Hvis børnene ikke kan koncentrere sig fordi de har spillet computer den halve nat, er det jo nok hér der skal sættes ind. Det der er så dejligt med en computer, er at du får en belønning med det samme, og så har den jo en dragende kraft. Det mærker jeg selv ind imellem, hvor jeg pludselig opdager, at jeg har siddet klæbet til skærmen i en time. Det må vi så italesætte, for vi voksne skal jo guide børnene. Det betyder at man nogle gange må sige "Det her er ikke godt for dig," mener hun og tilføjer:

- Når barnet kommer træet hjem fra skole, er det måske fint at råhygge med en skål frugt foran computeren i en times tid, inden det er tid til at kigge på lektierne. Men hvis forældrene ikke tager ansvaret på sig og springer over hvor gærdet er lavest, er der ikke meget at bygge videre på.

På samme måde finder Margrethe Brun Hansen det problematisk at børn ikke bliver inddraget nok i ansvarsopgaverne derhjemme, fordi forældrene synes det er nemmere at gøre tingene selv:

- Når du vokser op i et hjem skal du lære hvordan man taler ordentligt sammen og hjælper hinanden fordi vi er fælles om tingene. Der skal smøres

Hvis vi skal styrke glæden og trivselen, er vi nødt til at gøre op med den trivielle og meget boglige skoledag og lærerne må spørge sig selv, "hvor spændende har jeg selv været i den her uge?"

madpakker og der er nogle pligter, der skal udføres.

Her er man nødt til at sige "Det forventer jeg du gør, når du kommer hjem fra skole."

Og så skal man kunne tage konflikten, når de smækker med døren og synes man er åndsvag. Man skal kunne sige "Det er fint du er vred, men jeg er fandme også vred!" Det hører med, men det har mange forældre rigtig svært ved. Men det er nødvendigt at tage på sig, fordi børnene skal lære at løse en opgave og passe et job, når de kommer ud i samfundet.

- Der er børn der ikke kan, dem lader vi lige ligge, for de skal selvfølgelig have nogle tilbud og muligheder, der er tilpasset lige netop dem. Men så er der alle de andre, der bliver serviceret. Forældrene laver den mad de gerne vil have, vækker børnene om morgenen og kører dem i skole fordi det regner. Men hvad lærer de af det? Spørger Margrethe Brun Hansen.

Hun tilføjer at hvis man fjerner hver en sten på deres vej, så bliver det 10 prinser og 10 prinsesser der møder op i klassen. Og så bliver det mere end svært at få alle til at indgå og trives i klassefælleskabet.

Det kommer nok ikke som den store overraskelse at Margrethe Brun Hansen mener at man skal bruge forældresamtaler på at tale om hvordan børn har det frem for hvor de står fagligt. Hvis den er helt gal med det faglige, må man tage en ekstra samtale.

- Og så nytter det ikke noget at bebrejde forældrene det, hvis deres barn ikke kan koncentrere sig og forstyrrer i klassen. Det bliver for konfrontatorisk – det er tit dér det går galt. For hvis man klager over en elev der fiser rundt og laver ballade, siger forældrene jo bare "jamen, hvad skal vi gøre ved det, vi er jo på arbejde?" Spørg hellere hvor længe barnet sidder ned ved bordet når, familien spiser? Hvis det også er ét rod, er det måske her man skal sætte ind og begynde at øve nogle gode vaner. På den måde kan man være sammen om at søge nogle konstruktive løsninger, siger Margrethe Brun Hansen. Hun holder en lille pause, inden hendes øjne lyser op - og så skynder hun sig at lægge til:

- Og husk også at fortælle dem, hvor skønne børn de har. Der er altid noget smukt at sige om et barn!

Fokus på børns styrker

Af Helle Wolder, Konsulent, Mariagerfjord Kommune

Sådan får du bragt elevernes personlige styrker i spil i klasserummet – til gavn for både trivsel, indlæring og engagement. Læs her om et styrke-forløb blandt indskolingselever på Valsgård Skole.

48 elever fra 3. klasserne på Valsgård Skole uden for Hobro er i gang med sakse, lim og tuscher. De er ved at lave 24 plakater – én med hver af de karakterstyrker, som klasserne i dag udforsker. Nysgerrighed står der på en plakat. Selvkontrol på en

anden og Håb på en tredje. De 24 styrker – også kaldet VIA-styrkerne - er positive karaktertræk; en måde at tænke, føle og handle på som ligger helt naturligt til en person, og som fører til større trivsel, bedre indlæring og præstation.

Alle mennesker er i besiddelse af alle 24 styrker – men i højere eller mindre grad. Man har så at sige hver sin buket af "top-karakterstyrker" – eller signaturstyrker, som de omtales i teorien. Arbejdet med styrkerne kommer fra den positive psykologi, hvor Martin Seligman og Christopher Peterson har været pionerer udi arbejdet med og beskrivelsen af de 24 styrker. Signaturstyrkerne er dem, der føles som "den rigtige mig". Dem, der ligger helt naturligt til én, og hvor man virkelig er i sit es.

Nogle børn er helt naturligt fyldt med energi, de er lette at begejstre, og det føles måske, som om de har en Duracell-kanin inden. Sådanne børn vil meget sandsynligt have signaturstyrken Gejst. Andre børn er naturligt forsigtige og vil gerne se tingene an, inden de går i gang.

De har brug for at tænke sig grundigt om, og vil gerne være præcise og omhyggelige. Her er det måske signaturstyrken *Forsigtighed*, man ser. Den ene styrke er ikke bedre end den anden – de er bare forskellige. Alle 24 styrker er nemlig universelle udtryk for gode sider af mennesker.

De 24 styrker er delt ind i de 6 styrkefamilier, som ses her i tabellen:

Visdom	Mådehold	Retfærdighed	Medmenneske lighed	Mod	Transcendens
Nysgerrighed	Forsigtighed	Lederskab	Kærlighed/nærvær	Gejst	Håb
Kreativitet	Beskedenhed	Samarbejde	Venlighed	Vedholdenhed	Humor
Videbegær	Selvkontrol	Fairness	Social indsigt	Tapperhed/mod	Taknemmelighed
Perspektiv	Tilgivelse			Ærlighed	Mening og tro
Dømmekraft og åbenhed					Værdsættelse af skønhed

Styrke giver trivsel

Når eleverne bruger deres signaturstyrker i hverdagen, viser forskning, at de generelt trives bedre, har en større indlæring, er mere engagerede i undervisningen og klarer sig fagligt bedre. Aktiv brug af styrkerne i klassen, kan også gøre relationerne mellem eleverne bedre samt øge elevernes selvværd. Der er altså masser af grunde til at fokusere på ressourcer og karakterstyrker.

Når man som lærer bliver opmærksom på, at elevernes brug af signaturstyrker motiverer og engagerer, er det oplagt at bruge den viden til at lykkes endnu bedre i klasserummet. Spørgsmålet er så bare, hvordan man griber den proces an. I Mariagerfjord Kommune har flere skoler arbejdet med at introducere styrkerne til lærere og elever. Med udgangspunkt i Positive Education, der

har sin oprindelse i Australien, og viden om mental sundhed, har jeg i flere år undervist skolernes årgangsteams på 3. årgang i netop VIA-styrkerne. Det er sket som en del af kompetenceudvikling i forhold til elevernes mentale trivsel. Og nogle teams har taget denne del med hjem i klasseværelset. På Valsgård Skole har jeg været med for at vise lærerne, hvordan styrkearbejdet kan introduceres for eleverne.

- Det overraskede os, hvor ensporede børnene og vi selv er, hvis vi skal tale om styrker, og hvad vi er gode til. Vi har virkelig brug for at fokusere mere på det ikke-målbare og de bløde værdier, siger Pia Dalsgaard, lærer på Valsgård Skole

Et fælles sprog

Det var netop det, øvelsen med at lave de 24 plakater med 3. klasserne gik ud på.

I første omgang ville lærerteamet give børnene et sprog til at snakke om, hvad en styrke egentlig er.

- Eleverne blev gjort bevidste om, at der findes mange flere styrker, end de var klar over. De havde ikke tænkt over, at det, at man for eksempel er meget venlig, er en styrke. De er mere vant til, at når man snakker om deres styrker, er det noget, man kan "måle" – det vil sige faglige styrker eller det at være god til eksempelvis sport og musik, fortæller Gitte Andreasen, en af lærerne, der introducerede styrkerne til børnene.

Hvis man ikke har mulighed for at sætte en hel dag af til at starte styrkearbejdet op, kan man også præsentere styrkerne gradvist. Tage en styrke om ugen, og have fokus på netop Venlighed, Fairness eller Videbegær i en hel uge. Når først

ker i skolen

man har sat ord på styrkerne, er det vigtigt at øve sig i at identificere dem i hverdagen. Man kan øve sig på at se, når eleverne bruger en bestemt styrke – og anerkende dem for det. "Jeg lagde mærke til, at du brugte Mod i dag, da du hentede bolden oppe ved de store i skolegården" eller "Jeg kan se, at du brugte Tilgivelse, da du sagde pyt lige før. Det var dejligt at se."

På Valsgård Skole har arbejdet med de 24 styrker gjort lærerteamet mere bevidste om, at det er relevant at arbejde med at gøre børnene klar over, at de hver især indeholder mange flere styrker og evner end dem, de ofte plejer at tale om. Undervejs i forløbet har lærerne også selv fået sat navn på nogle af de styrker, som eleverne viser. Det er blevet tydeligt, at man som voksne omkring børnene, skal hjælpe dem med at få øje på de individuelle styrker, som de alle har. At være den, der kan holde en optimistisk stemning i gang eller udtrykke sin taknemmelighed, er lige så vigtigt for gruppen, som at være god til en konkret

færdighed. Alle behøver ikke nødvendigvis at ligne hinanden.

En del af det faglige arbejde

- Arbejdet med styrkerne giver hver enkelt elev et bedre billede af, hvem de er og hvad deres egne styrker er, og vi har haft nogle rigtig fine eksempler på, at børnene er gode til at se de andres styrker, siger lærer Tabita Andersen efter forløbet. Teamet synes så godt om 3. klassernes arbejde med styrker, at de nu også har introduceret forløbet i 1. klasse.

Når først styrkerne er blevet til et fælles sprog i klassen, kan man udvide arbejdet med dem, og de kan indgå som en naturlig del af det faglige arbejde. I dansk kan man for eksempel kigge efter styrker, når man analyserer en tekst eller som del af en personkarakteristik – på lige fod med beskrivelser af udseende, motiver m.m. Man kan som lærer også understrege styrker, som det vil være godt at bruge til løsningen af en opgave.

"Her er det en fordel, hvis I finder noget kreativitet frem og tænker ud af boksen", eller "Til den her opgave, skal I sikkert bruge noget vedholdenhed for at komme helt i mål."

Endelig kan man også indarbejde den enkelte elevs styrker, når man giver feedback på en opgave. "Jeg kan se, at du har brugt din dømmekraft og åbenhed i den måde du beskriver situationen fra begge karakterers side," eller i billedkunst "Det er tydeligt, at du har brugt din værdsættelse af skønhed, sådan som du har fået de små detaljer på træet med." Hvis man på den måde ser og anerkender den enkelte elevs særlige styrker, er man ifølge forskningen også med til at bygge en stærkere relation og opbygge elevens selvværd.

Alt i alt er der rigtig mange gode grunde til at sætte elevernes personlige karakterstyrker i fokus – både når det gælder om at fremme den enkeltes trivsel, styrke klassefællesskabet samt øge elevernes engagement og indlæring. ■

Sammen stopper vi svigt!

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt bladudvalget

Det skal handle meget mere om børn og unges trivsel - både i og udenfor skolen. I den nye bekendtgørelse for PLC står bl.a. at: "Det pædagogiske læringscenter ... arbejder for at fremme alle elevers faglige og alsidige udvikling og trivsel ved at understøtte, inspirere og udvikle lærernes og pædagogernes didaktiske og pædagogiske praksis og udvikle undervisningsrelaterede aktiviteter for eleverne."

Et godt sted at finde inspiration til denne indsats er hos Børns Vilkår. Et bekymret pigeansigt kigger dig direkte i øjnene, når du kommer ind på hjemmesiden, efterfulgt af en opfordring til at stoppe svigt.

Jeg er nysgerrig på at finde ud af, hvordan hjemmesiden kan understøtte mit arbejde som såvel klasselærer som PLC'er, så jeg klikker videre. Under bjælken "til fagpersoner" møder jeg en lang række tilbud og muligheder. Her er viden om området at hente, information om oplæg og workshops samt forskellige undervisningsmaterialer.

Skolefravær, digitale kaninhuller (om algoritmer på sociale medier), mistrivsel samt de gode fællesskaber er nogle af overskrifterne på de forløb, der henvender sig til pædagoger, lærere og ledere i folkeskolen.

Du er ikke alene

Undervisningsmaterialerne er i pdf-version og nemme at gå til og anvende direkte i undervisningen. *Kend dine digitale kaninhuller* - sådan lyder titlen på et 3-5 lektioners forløb, der kan

Foto: iStock

anvendes i 6.-10. klasse. Materialet fører klassen gennem øvelser ud fra undersøgelser og fakta i form af korte oplysende videoer og tekster. Formålet er at styrke børn og unges kritiske sans på nettet og udvikle deres dømmekraft og bevidsthed i forhold til digitale algoritmers betydning for den enkeltes brug af sociale medier samt at hjælpe dem med at forstå og lære hvordan de kan tackle svære situationer, hvor de møder skræmmende indhold online.

Via hjemmesiden kan man booke skræddersyede forløb til både klasser og personalegruppe. Forløb, der alle tager udgangspunkt i børn og unges trivsel. Er økonomien ikke til dette, er der også fin mulighed for at sætte temaet på dagsordenen fx på et forældre- eller personalemøde med udgangspunkt i en af Børns Vilkårs mange undersøgelser og publikationer - eksempelvis om *Skolens tomme stole* - om skolefravær set fra

barnets perspektiv eller *Børn og unge kæmper for at passe ind*. Sidstnævnte undersøgelse kan også præsenteres for en klasse i udskolingens med efterfølgende dialog.

Afslutningsvis skal nævnes *Børnetelefonen*, som Børns Vilkår også står bag og linker til. Siden er efterhånden velkendt af de fleste fagpersoner og fortsat en anbefaling værd. Brug den i undervisningen, så eleverne får indsigt i at de ikke er alene om at gå rundt og tumle med noget svært. Du kan desuden finde gode podcasts: "*Det kender jeg godt...*" om bl.a. fester og alkohol og ensomhed i skolen. På hjemmesiden kan man desuden læse andre børns breve, afprøve quizzes og, ikke mindst, få anvisning på hvor man kan henvende sig anonymt og få hjælp.

Se mere på [Bornsvilkar.dk](https://bornsvilkar.dk) og [Børnetelefonen.dk](https://bornetelefonen.dk)

Fri for mobberi

Styrk fællesskabet

Af Dorthe Bøgh, PLC-vejleder og Skolebibliotekar

”Det er en børnerettighed at have lov til at være den man er - så længe man ikke krænker andres ret til det samme!”

Fri for Mobberi er et forebyggende antimobbeprogram til 0-9-årige børn, lærere, pædagoger og forældre. Mary Fonden og Red Barnet står bag. Ole Kirks fond støtter økonomisk. Det er inspireret af det australske program *Better Buddies*. *Fri for mobberi* startede i 2005 og udvikles stadig.

Online materialet på <https://www.friformobberi.dk/> består af fællesskabende aktiviteter og materialer til trivselsarbejdet i daginstitutioner og i skolen. En del af dem er gratis. Fx et materiale til at arbejde med tolerance. I materialet handler det om at bevidstgøre om

hinandens forskelligheder og at tænke alle ind i fællesskabet.

Fri for Mobberi Universet købes som et abonnement. Her er flere materialer i 5 kategorier: 1. *Til de voksne* – vejledning, introduktionsvideo om mobbesyn, videoguides, tavler til dialog i personalegruppen og til forældre samt et faghæfte med vejledning til de fysiske materialer, der kan tilkøbes i en kuffert. 2. *Dialog* – samtalekort. 3. *Op i tempo* – rystesammenaktiviteter og musik. 4. *Ned i tempo* – massage og indre styrketræning. 5. *Lyt og læs* – skønlitterære bøger til arbejde med forskellige problematikker, fx det digitale liv, som en del af børnefællesskabet i Line Kyed Knudsens *Forbudt foto* i *K for Klara* serien.

Fri for mobberi er en guldgube af ideer til at arbejde med trivsel og fællesskab blandt børn, og selvom det er tænkt til de 0-9 årige vil mange af aktiviteterne kunne anvendes på mellemtrinnet og nogle også i udskolingsklasser.

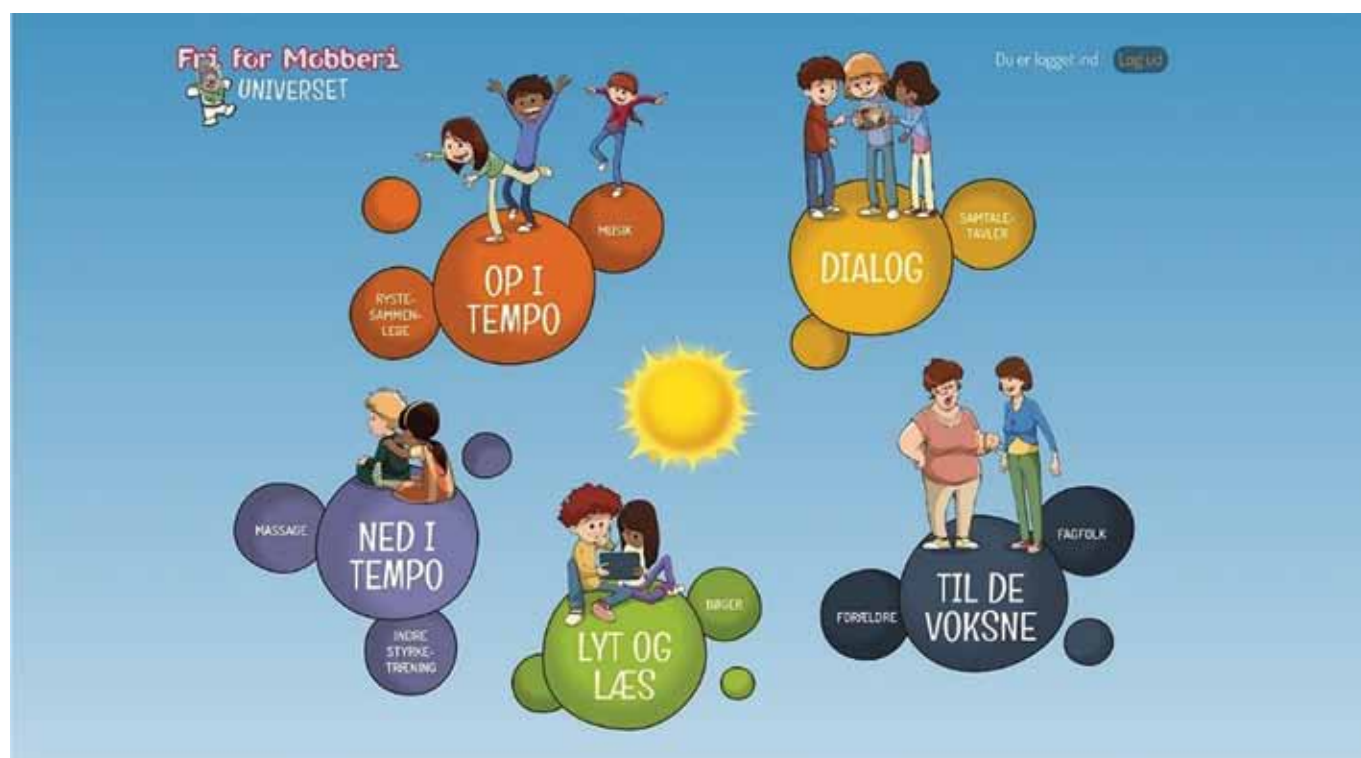
Forskning viser, at et tolerant fællesskab

er kernen i forebyggelse af mobning. *Fri for mobberi* udtrykker det på denne måde: ”Mobning er et fænomen, der opstår i grupper, hvor mistillid og lav tolerance præger de sociale relationer.

Forebyggelsen af mobning kræver derfor, at man fordrer det modsatte og at børnene er trygge i deres fællesskab. Når børn føler sig som en accepteret og værdifuld del af et fællesskab, hvor tolerancen er høj, og der er plads til alle, fremmes trivslen blandt børnene, og mobning har sværere ved at forekomme.”

***Fri for Mobberi Universet*. Et digitalt trivselsredskab, der gør det sjovt at arbejde med sociale spilleregler og styrkelse af fællesskabet. *Fri for Mobberi Universet* supplerer *Fri for Mobberis* kuffert til skoler/SFO'er med materialer, som du kan bruge på smartboard, tablet og pc.**

Læs mere om Universet her. Køb adgang til din skole på bestil. friformobberi.dk

Trivsel handler om sen

Af Eline Mørch Jensen

Frem for at lave forbud og regler skal voksne interessere sig meget for børns digitale liv, mener Stine Liv Johansen. Vi må ikke lade dem være alene med alt det – både gode og dårlige – de møder på nettet.

I december 2022 udkom rapporten "Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2022.", en undersøgelse foretaget af VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, red.) som følger børnebefolkningens udvikling i trivsel over tid. Undersøgelsen er den fjerde i rækken oven på tre tilsvarende undersøgelser i 2010, 2014 og 2018.

2022-undersøgelsen konkluderer overordnet at: "De fleste børn og unge i Danmark lever generelt et godt og trygt liv, men på nogle områder er der også udfordringer. For eksempel har covid-19-pandemien sat sine spor både fagligt og socialt, mange får for lidt søvn, unges druk er steget, flere føler sig ensomme, og glæden ved at gå i skole er faldet."

Konkret peger resultaterne blandt andet på at der er sket en markant forandring i samværsformerne blandt børn og unge, hvor 45 procent af de 11-19-årige dagligt er i kontakt med deres venner via sociale medier eller computerspil, mens næsten hver fjerde kun er sammen online. Det drastiske fald i fysisk samvær ses især blandt 11-årige drenge, hvor kun 40 procent i 2021 var sammen med venner en eller flere gange om ugen.

Stine Liv Johansen er ph.d og lektor ved Center for Børns Litteratur og Medier ved Aarhus Universitet og forsker i børn og unges brug af medier. LæringsCentret har bedt hende om - med afsæt i VIVE-undersøgelsen - at give sit bud på samspillet mellem børn og unges trivsel og deres digitale adfærd.

- Nu er jeg hverken psykolog eller lærer, vil jeg lige skynde mig at pointere, og jeg er ikke ekspert i børn og unges trivsel, men forsker i deres medievaner, som i øvrigt ofte bliver koblet til

hinanden.. Men ser vi på tallene for deres velbefindende og deres medieforbrug kan vi ikke se en sammenhæng. Eller det passer faktisk ikke – men den lille positive korrelation der er mellem højt skærmforbrug og dårlig trivsel er så lille, at det normalt ikke er noget vi tillægger betydning. Det svarer til den korrelation der er mellem dårlig trivsel

getider, ikke skærmtid!

og det at bære briller – og det plejer vi jo heller ikke at gå rundt og sige lige som vi ikke mener det har betydning om man er venstrehåndet eller spiser mange kartofler ...

En cocktail af forandringer

Med det slået fast hæfter Stine Liv Johansen sig først og fremmest ved at

det mest drastiske fald i fysisk samvær er sket fra 2014 til 2017:

- Det betyder at Corona-nedlukningen ikke har haft nogen markant indflydelse, da der kun er små forskydninger i tallene. Faktisk er der nogle tal, der bevæger sig den anden vej, især for pigerne, som i de seneste år er begyndt at være mere fysisk

sammen med deres venner. Forandringerne er altså sket for en del år siden og egentlig bare fortsat, siger Stine Liv Johansen.

Desuden peger hun på flere ting der falder sammen rent tidsmæssigt, dels nogle markante ændringer i skolelivet efter Skolereformen, blandt andet den længere skoledag, dels nogle store samfundsmæssige forandringer i børnelivet over den seneste generation eller to, hvor barndommen er blevet mere skemalagt. Det, man gør i sin fritid, er blevet organiserede aktiviteter, ikke fri leg.

- Sidst, men ikke mindst, er der sket en kæmpe forandring i børns medieforbrug fra 2010 og frem. Ikke fordi det er nyt at mødes online, det er der mange der har gjort siden 90'erne, men her bryder de sociale medier for alvor igennem og computerspil bliver online, forklarer Stine Liv Johansen.

Og så er det her det digitale kommer ind i skolen?

- Ja, rigtig mange kommuner udleverer tablets til eleverne. Og i takt med at de bliver økonomisk tilgængelige, køber man dem i mange hjem, og børnene har ofte egne devices, som de får med ind på værelset. Vi får adgang til højhastighedsforbindelser og kan udnytte dem på alle tider af døgnet. Så der er flere ting der giver den her cocktail af at det digitale bliver det rum, hvor børnene finder hinanden og finder inspiration til leg, mener Stine Live Johansen og uddyber:

- Hvis du spiller computerspil, skal du bruge meget tid på YouTube, hvor du ser videoer med børn, der spiller, for selv at blive bedre – det er en del af øvelsen. Man bruger meget tid på det fordi det er tilgængeligt, men også fordi der ikke er andre tilsvarende fællesskaber. Du kan ikke gå ud på gaden og lege med de store børn, og *af dem* lære, hvordan man leger rollelege for eksempel, for du er kun sammen med børn på din egen alder i ▶

de her meget organiserede aktiviteter i skole, SFO og fritid. Så hvis du vil udvikle dit kulturforbrug, foregår det online.

Orker ikke fysisk samvær

Ifølge Stine Liv Johansen er der ikke noget der tyder på at online-kontakten sker på bekostning af børns fritidsaktiviteter. De fortsætter ved siden af indtil 15-16-års alderen, hvorefter der sker et stort dyk, især for pigerne. Hvis pigerne holder fast i fysisk aktivitet, søger de ofte hen i et fitnesscenter.

Hvor meget tid børn i dag bruger på fysisk aktivitet har Stine Liv Johansen ikke undersøgt, men på baggrund af målinger fra Idræt på Syddansk Universitet, mener hun ikke det "ser for godt ud."

Det ligger lige for at tro, at børn bruger mindre tid på det fysiske i takt med at de bruger mere tid på det digitale ...

- Ja, og det kunne være interessant der at vide hvordan det hænger sammen med skærmforbruget – altså hvad der er hønen og hvad er ægget? Det er nok vanskeligt at sige noget entydigt om ... For hvornår er man egentlig online – er vi to for eksempel online lige nu, hvor du interviewer mig over mobilen?

Til gengæld er det blevet undersøgt hvor langt omkring – dvs. i hvor stor radius – børn bevæger sig. Ifølge en nyere engelsk undersøgelse, Stine Liv Johansen henviser til, er børns fysiske rum blevet indskrænket over tid.

- Jeg har også selv været med til at lave en undersøgelse omkring 2010, hvor vi gav børnene GPS'er på og trackede deres færden. Her kunne vi se at indtil 13-14 års alderen var de på bagsædet af en bil og blev kørt fra sted til sted, fortæller Stine Liv Johansen med et lille grin.

- Voksne vil jo helst ikke have at deres børn farter rundt på gader og stræder før de er blevet store. Vi har lært dem at sidde stille indendørs og så har vi givet dem medier med adgang til hele underholdnings-paletten. Samtidig har vi hakket deres hverdagsliv op i små bidder, så der ikke længere er de der lange eftermiddage, hvor man ingenting skal. Det er også det børnene selv siger - at det er for besværligt at mødes fysisk, når man kun lige har en time efter skoletid.

De er ved at få stress over alt det de skal nå ...

- Ja, og så er det måske nemmere bare at gå online, når man kommer hjem.

Måske har børn også brug for at være lidt alene efter at have været sammen med andre mennesker hele dagen både i skole, SFO og til fritidsaktiviteterne?

- Præcis! Det kan godt være at man simpelthen ikke har mere overskud til fysisk kontakt, når man har været under opsyn og i interaktion med andre hele dagen lang på en superstruktureret måde, siger Stine Liv Johansen.

Skemalagt fritid

- Jeg er selv født i 1974 og min bror i 1976, og jeg var sådan et lykkeligt nøglebarn der fik lov til at gå alene hjem efter skole, selv da jeg var ret lille. Det var selvfølgelig fordi der var nogle mødre hjemme på gaden, som kom relativt tidligt hjem og ikke arbejdede på fuld tid - min mor kom også tidligt hjem - mens min bror gik i SFO. Det var slet ikke en mulighed, da jeg var indskolingsbarn.

- Siden da har vi set hvordan fritids-pædagogikken er blevet udhulet, pædagogerne har fået færre timer, dårligere normeringer og bevillinger, så det fritidsrum som typisk var i SFO'en – og nu spekulerer jeg lidt – er måske blevet en større del af skolesystemet end førhen, hvor det eneste du skulle på fritten var at klappe en kanin eller spise lidt mad ved et bål. Hvis den tid er blevet inddraget til lektier, kan man godt forstå at børnene har brug for et frirum når de kommer hjem, mener Stine Liv Johansen og lægger til:

- Snakker vi teenagere skal de måske også ud at gå med aviser inden de skal til fodbold – og at gå til fodbold er heller ikke bare at møde op en times tid hver onsdag, det er jo fire gange om ugen, ikke?

Og kamp i weekenden!

- Og kamp og kørsel frem og tilbage, ja! Det lægger større og større beslag på ens tid og på hele familiens tid. Derfor forstår jeg godt at de søger et sted hen, hvor de oplever at de kan styre noget selv. Her er der ikke nogen der stiller krav. At der så kan være andre problemstillinger knyttet

til online-universerne er en helt anden snak, tilføjer Stine Liv Johansen.

Hvorfor tror du 11-årige drenge spiller mest og har mindst fysisk kontakt – henvender spillene sig mest til dem?

- Det er en del af forklaringen. 80 procent af drengene spiller hver dag og giver udtryk for at det er dér de har kontakt med deres kammerater. Det at spille en mission i et spil tager også sin tid. Så det er her drengene aftaler at mødes og så har de spillet kørende, samtidig med at de har en kanal åben, hvor de kan snakke sammen imens, forklarer hun.

Ubehageligt indhold

Ifølge Stine Liv Johansen bruger pigerne i højere grad de sociale medier til at have kontakt med hinanden på, ikke nødvendigvis i lang tid ad gangen, mere on-off på forskellige sociale platforme.

- Mange piger spiller op til de er 11-12 år, men så gør de det i mindre og mindre grad. Det har nok en del med det sociale miljø at gøre, for ofte føler pigerne sig ikke hjemme eller velkomne online, fordi tonen kan blive rigtig hård.

Føler drengene sig mere hjemme i den hårde tone?

- Godt spørgsmål! Som jeg ikke kan svare på, fordi de sjældent bliver spurgt. Her nærmer vi os en problematik, som er virkelig relevant i den her sammenhæng, for der er desværre ikke mange voksne der spørger ind til hvordan børnene har det, når de er online.

”

Det kan godt være at man simpelthen ikke har mere overskud til fysisk kontakt, når man har været under opsyn og i interaktion med andre hele dagen lang på en superstruktureret måde.

Ifølge Stine Liv Johansen mangler der voksne – forældre såvel som lærere - der er til stede og taler med børnene om deres digitale liv. Det bygger hun på en

undersøgelse fra 2022 lavet af Mandag Morgen og Medierådet for Børn og Unge, hvoraf det fremgår at børn møder meget ubehageligt indhold online og ikke føler at de har nogen at snakke med om det.

– Så hvorfor gider drengene at være en del af den machokultur, der ofte er i spil? Har de vænnet sig til den og fået hård hud på øregangene ... Vi ved det ikke. Til gengæld har vi mange vidnesbyrd fra piger, der gamer, om kønsdiskrimination i spiluniverser, hvor det ikke er særlig rart at være pige.

Online kontakt eller ingen kontakt

VIVEs undersøgelse peger også på at børn, der både har fysisk og online kontakt har større fortrolighed i deres forhold til venner ...

- Og det giver jo super god mening at man både ses i skolen, følges ad til fodbold, er sammen og sover sammen og gør alle de ting, *også digitalt*, som man nu engang gør med sine kammerater. Det, vi bare skal huske på er, at der er nogen børn, for hvem det er online kontakt eller ingen kontakt. Det kan man godt begræde, men sådan er det altså, slår Stine Liv Johansen fast.

Under Corona var det ind imellem den eneste måde at være sammen på ...

- Ja, og dér kunne vi faktisk også se, at gamerne tit trivedes bedst, fordi de havde nogle digitale strukturer, de var vant til at bruge. Jeg var med til at undersøge børns digitale liv under Corona, og dér så vi at selv store skolebørn havde brug for at lærerne faciliterede digitale rum, som de kunne være sammen i – også selv om de havde haft mobiltelefoner i flere år. Men for gamerne gav det god mening at bruge tid på at hænge ud og sludre i de digitale rum, fortæller Stine Liv Johansen.

Alligevel kan man godt få den tanke at særligt ensomme børn og unge, som ikke er en del af fysiske fællesskaber, men bruger det meste af deres tid på nettet, risikerer at fortabe sig i virtuelle universer – og måske endda bliver tiltrukket af for eksempel kvindehadiske internetfora, som kan være med til at isolere dem yderligere og forstærke deres mistrivsel.

Er der hold i den type bekymringer?

- Det er da en reel bekymring, det gælder bare kun for rigtig få. Unisef lavede en undersøgelse for et par år siden, hvor der kan ses en omvendt u-formet kurve, når

Vi skal huske – det er altså megavigtigt! – at langt de fleste børn trives rigtig godt! De fleste kommer fint gennem skolen og uddannelsessystemet.

vi kigger på trivsel og skærmforbrug. De børn, der trives bedst, er dem, der har et moderat skærmforbrug - gennemsnittet ligger på omkring fire og en halv time om dagen - mens dem der trives dårligst både er dem, der har et meget højt og et meget lavt skærmforbrug, siger Stine Liv Johansen og uddyber:

- Hvis du slet ikke er online, er der altså stor sandsynlighed for at du heller ikke er med i fysiske fællesskaber. Omvendt, hvis du bruger enormt meget tid online, kan det være udtryk for at du ikke er en del af fysiske fællesskaber, men det kan også betyde at du finder fællesskaber online og de kan så både være positive og negative.

- For de fleste er de positive, men det er klart at for nogen er de problematiske. Det er især dem der bliver radikaliserede, om det så er inden for selvskade og spiseforstyrrelser, politisk eller religiøst. Men det er en meget lille gruppe vi snakker om – med meget alvorlige konsekvenser, tilføjer hun.

Dårlig nattesøvn

VIVE-undersøgelsen viser er, at børn sover mindre, hvilket blandt andet går ud over koncentration og indlæring – er der en forbindelse til den øgede tid foran skærmen her?

- Der er ingen tvivl om at skærmforbruget har en betydning for den dårligere søvn. Vi har vidst længe, også fra andre undersøgelser, at børn sover for lidt - og de får heller ikke børstet nok tænder. Det er lidt som om at *ro, regelmæssighed*

og renlighed er gået fløjten, hvilket jo er paradoksalt når vi har en forældregeneration der aldrig har været mere optaget af, hvordan deres børn har det, siger Stine Liv Johansen og fortsætter:

- Men jeg vil meget hellere tale om sengetider end skærmtid. Det handler simpelthen om at forældre skal tage et ansvar for at deres børn kommer i seng i ordentlig tid. Det er selvfølgelig nemmere sagt end gjort, men det er det, der skal til – det er de voksne, der skal sørge for at det basale er i orden.

Der er uden tvivl også mange andre grunde til at børn har svært ved at koncentrere sig, huske og lære eller føler sig mindre glade ved skolen, pjækker eller oplever decideret skolevægring. Mistrivsel kan også skyldes ensomhed, mobning og belastningen ved at *være på* og fremstå perfekt 24:7 – ikke mindst på diverse in- og out-liste, som florerer mellem børn og unge på de sociale medier.

Mener du at skolen skal blande sig i elevernes digitale liv – også uden for skoletiden?

- Helt afgjort ja! Børn og unge er i øvrigt altid blevet bedømt på deres udseende og popularitet - hvem har en flot krop og lækkert tøj – den sammenligningskultur har altid været der, men er selvfølgelig på speed på de sociale medier. Det er klart at der er rigtig mange, der ligger under for det, men der er altså også mange der er fuldstændig ligeglade, mener Stine Liv Johansen og tilføjer:

- Mange føler ikke det har noget med dem at gøre og lægger derfor ikke noget op. Vi skal huske – det er altså megavigtigt! – at langt de fleste børn trives rigtig godt! De fleste kommer fint gennem skolen og uddannelsessystemet. Og at være utilfreds med sin krop, når man er teenager, er måske ikke ... så farligt. Selvfølgelig er der nogen, for hvem det kammer over i lavt selvværd og spiseforstyrrelser, som så kan blive forstærket på de sociale medier. Men de allerfleste trives og dyrker sport fordi det er dejligt og man er en del af et fællesskab.

- Så vi skal hele tiden have proportionerne med *samtidig* med at vi skal være opmærksomme og snakke med børnene, ►

men vi skal prøve at snakke med dem på en måde, så vi ikke problematiserer at de har de følelser, de har, eller agerer som de gør, understreger hun.

Slå ørene ud

Det kan kræve sit at forstå og følge med i hvad børn og unge foretager sig på nettet, men Stine Liv Johansen anbefaler at man gør sit bedste. Man skal ikke regne med at åbenheden kommer af sig selv, især ikke hvis man går sent i gang, men hvis man er oprigtig interesseret, skal det nok komme.

- Tit er problemet måske mere at forældre – og måske også nogle lærere? – stiller sig op med himmelvendte øjne og korslagte arme og siger "Jeg forstår slet ikke det her, det går alt for hurtigt!"

Eller at samtalen handler om hvor mange minutter skærm om dagen ...

- Det er nok ikke det rigtige sted at starte, nej. Hvis udgangspunktet er at man synes de gør noget forkert, kommer man ingen vegne. Vær i stedet nysgerrig og vis interesse for, hvad der optager dem. Få dem til at vise hvad der er sjovt og hvad de er vilde med på Youtube eller Twitch eller Tik Tok. Og så må de jo selv vælge, hvad de vil vise os. Det er ikke sikkert de vil vise det hele, men måske noget. Og så er der noget at gå videre med, mener Stine Liv Johansen.

- Man kan også selv byde ind og sige "Jeg har læst den her spændende artikel i LæringsCentret" - eller set noget i tv eller hørt om VIVE-undersøgelsen – og så spørge hvad børnene tænker om det. Det kan være godt at tale om tingene når der er flere børn til stede, i en skoleklasse, til et forældremøde eller når ens egne børn har kammerater med hjemme. Selv plejer jeg at gøre det, når jeg henter min yngste og hendes venner fra fest - eller helst på turen ud, så er de som regel mere friske, tilføjer Stine Liv Johansen griner Stine Liv Johansen og tilføjer:

- Her kan man få lov til at snakke med og spørge ind til tingene, når de sidder der på bagsædet.

Hun anbefaler også lange ture, hvor børnene skal spille håndboldkamp i

Herning, for bilture plejer at være et rigtig godt tidspunkt at lukke op for snakken og stille sig til rådighed for en samtale.

- Det er ikke altid det lykkes, jeg har også ind imellem oplevet at mine børn ikke er kommet til mig, fordi de ikke tænkte at det var noget de voksne kunne hjælpe med, og det har da gjort mig lige så ulykkelig som alle andre forældre ...

Tænk du på en konkret situation?

Hvis udgangspunktet er at man synes de gør noget forkert, kommer man ingen vegne. Vær i stedet nysgerrig og vis interesse for, hvad der optager dem. Få dem til at vise hvad der er sjovt og hvad de er vilde med på Youtube eller Twitch eller Tik Tok.

- Ja, der var engang hvor min datter var 13-14 år, og en af hendes veninder havde fået delt nogle billeder på nettet af en ekskæreste. Billederne florerede længe og de fleste unge i byen, hvor vi bor, vidste det godt. Min datter kom først og fortalte mig om det den dag, pigen selv ville fortælle det til sine forældre. Herefter blev hele det store apparat rullet ud, med SSP og alle byens skoler.

- Det var før Umbrella-sagen. Det var ikke nogen meget grænseoverskridende billeder – jeg ved ikke præcis hvad der var på dem, formentlig billeder af hendes bryster – men klart en krænkelse og en forbrydelse, drengen var over 15 og kunne straffes. Jeg kan huske, at jeg spurgte min datter "Hvorfor er du dog ikke kommet til mig?" Jeg var simpelthen så ked af det, for hvis hun bare havde sagt det lidt før, kunne jeg jo have hjulpet med at stoppe det, fortæller Stine Liv Johansen.

Regler skal give mening

Stine Liv Johansen ser på nogle

skoler en tendens til at tro, at man kan løse alle trivselsproblemer, bare man pakker mobiler og skærme væk. Sådan mener hun på ingen måde, det forholder sig.

- Dermed ikke sagt at man ikke kan have regler om mobiler, når det giver mening, men vi er altså nødt til at nuancere billedet. Oftest går man først i gang med den digitale dannelse i udskolingen, men vi er nødt til at tage fat tidligere, for i dag er børn online fra de er helt små. I gennemsnit er de syv et halvt år når de får deres første mobiltelefon, så i 0. klasse har mange haft den i lang tid og er godt inde i spiluniverser som Fortnite og Minecraft.

Hun mener man skal i gang allerede i 0. klasse med at snakke om at passe på sine koder, om samtykke, billeddeling og også om hvordan man er digitalt kreativ. Skolen har også en stor opgave i forhold til forældrene, som er meget usikre på hvordan de skal forholde sig på det digitale område.

- Heldigvis findes der masser af gode materialer der kan danne ramme om samtaler med børn og unge og på forældremøder, blandt andet fra Medierådet for Børn og Unge, Red Barnet og Børns Vilkår, eller man kan få Center for Digital Pædagogik ud og holde oplæg, hvis man mangler inspiration.

- Og så har vi slet ikke været inde på faget teknologiforståelse – det er ellers min kæmpe kæphest! Det er en skandale at vi ikke er kommet i gang med det og med den helt nødvendige efteruddannelse af lærerne. Det ligger i det nye regeringsgrundlag at der skal skrues ned for skærmtiden, til gengæld står der ikke et ord om faget teknologiforståelse. Digital dannelse burde have topprioritet, men debatten er stadig alt for sort-hvid, mener Stine Liv Johansen og lægger til:

- Jeg bliver somme tider lidt bekymret for om man - også fra politisk hold - har så meget fokus på skærmtid at man overser ting, som virkelig betyder noget, som for eksempel at børn ikke må vokse op i fattigdom. Men hvis vi får løst dét, har vi jo løst et af de allermest alvorlige trivselsproblemer. ■

ÅRGANG 2023

I EN NY RÆKKE SMÅ ROMANER TIL DE 13 – 16-ÅRIGE GIVER FEM AF TIDENS STORE FORFATTERSTEMMER DERES BUD PÅ UNGDOMSFORTÆLLINGER OM SAMME TEMA.

I ÅRGANG 2023 ER TEMAET USKYLD

Historierne er vidt forskellige, men favner på hver deres måde ungdommens erfaringer med begrebet USKYLD og tabet af dette.

USKYLD defineres i *Den store danske ordbog* som:

- Menneskelig karakter, der ikke rummer onde, udspekulerede eller kyniske træk; fravær af (livs)erfaring, hvilket giver sig udslag i naiv og godtroende optræden eller fremtræden.
- Det at være seksuelt uerfaren.

Undervisning i Hjernesundhed

Af Dorthe Bøgh, PLC-vejleder og skolebibliotekar Arden Skole

Skolesundhedsplejersken på Arden skole underviser eleverne i 3. klasse i mental sundhed.

Sundhedsplejersken hedder Sascha Freilev og hun indleder sin undervisning sådan her: "Vi skal nu tale om *hjernesundhed*. I er hjernesunde, når I er glade og kan klare de ting, som I skal i jeres hverdag. Nogle gange er det rart at vide, at der er ting, man selv kan gøre for at få det godt indeni, eller klare ting, som man synes er svære. I skal lære om, hvordan I kan styrketræne jeres hjerner"

Hun underviser ud fra bogserien *Hjernevenner* af sociolog Anette Prehn. Serien består af i alt 7 minibøger i A6-format med følgende titler:

1. Stjerne i hjernen
2. Bliv ven med hjernens amygdala
3. Gør hjernen til en medspiller
4. Sov dig til en bedre hjerne
5. Giv hjernen plads til udvikling
6. Tag nye billeder med hjernen
7. Din kreative hjerne

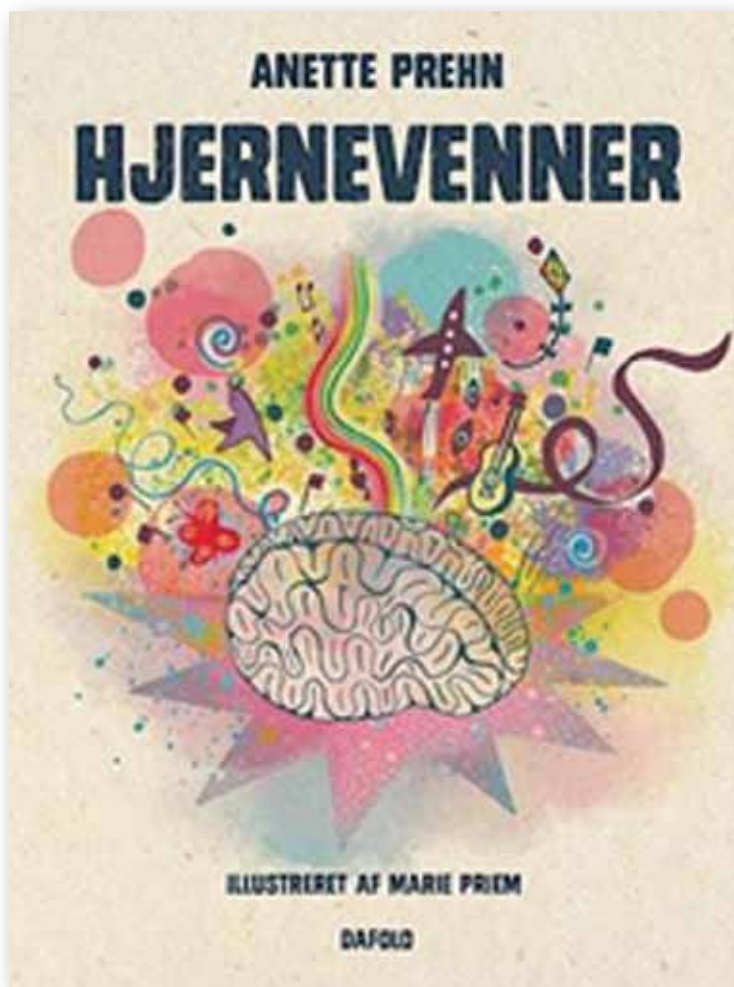
I bogen forklares hjernens spilleregler. Man får at vide, at det er helt normalt at gå i baglås, hvis man skal lære noget nyt, bliver vred eller ked af det, samt hvorfor hjertet banker heftigt, inden man skal fremlægge for klassen. Man bliver klogere på, hvordan man kan træne sin hjerne i disse situationer.

Man læser om, hvordan hjernen forandrer sig alt efter, hvordan den bruges og man får ideer til, hvordan man kan ændre sine vaner, hvis man ønsker det. Man lærer, hvordan hjernen kan trænes til at tænke kreativt og løsningsorienteret og om søvnens vigtige betydning for trivsel.

Bogen er skrevet i et let forståeligt sprog, som kan læses af børn fra ca. 10 år. Selv har jeg haft stor fornøjelse af at (gen)læse *Hjernevenner* og tænke den ind i nye sammenhænge i 2023, hvor især trivsel er på dagsorden. Den bør helt klart også læses af pædagoger, lærere og forældre, så de kan opnå større forståelse for hvordan hjernens reaktioner i forskellige sociale sammenhænge kan føre til bedre trivsel. Jeg tror at et fælles sprog om det, der er svært for den enkelte, er gavnligt for alle mellem 5 og 105 år.

Læs mere og hent materialer til undervisning med sange og anden hjernesmart pædagogik på Anette Prehns hjemmeside <https://hjernesmart.dk/>

Hjernevenner
Af Anette Prehn
Serie på 7 minibøger på hver 24 sider
Dafolo Forlag 2017-2018 (Samlet udgave i 2022)

Unge forskellige og fælles udfordringer

Af Dorthe Bøgh, PLC-vejleder og skolebibliotekar Arden Skole

Sidste dag i niende er en letlæst og medrivende serie af Marie Duedahl. 17 elever har gået i samme klasse i 10 år, men hvor godt kender de hinanden og hvor godt kender de sig selv? I 17 bøger følger læseren hver af eleverne på den allersidste skoledag.

Fælles for eleverne er store eller små personlige udfordringer med at finde deres egen vej i livet. Alle kæmper med hvem de er og giver mere eller mindre bevidst udtryk for, at der er mere end én side af dem selv. Den, de er, og den de ønsker at være, eller den andre forventer, de skal være. Nogle af eleverne har mange muligheder, andre er begrænsede af deres opvækstforhold. Sidste skoledag bliver yderst dramatisk og det bliver samtidig en dag, de vil huske fremover. Relationerne mellem eleverne styrkes og alle udvikler sig. Personernes fremtidssyn ændres undervejs. Der er heldigvis håb for fremtiden for hver enkelt.

Serien kan købes som en læsekasse til unge med læsevanskeligheder, men mange andre 8.-9. klasseelever vil nok få lyst til at læse med. Bøgerne er cirka lix 10 og sat med store typer og i korte afsnit. Der er ingen illustrationer ud over tegningen på forsiden. Bøgerne kan læses hver for sig, men man får lyst til at læse dem alle for at lære klassen at kende og få

alle historiens nuancer med. På Straarup & Co's hjemmeside ligger et gratis undervisningsmateriale til bogserien med både tekstnære og åbne opgaver, hvor man før, under og efter læsningen skal arbejde med personerne og det som påvirker og forandrer dem.

I en tid med mistrivsel blandt unge er opgaverne oplagte at anvende i 9. klasse, da vi møder flere udfordringer og dilemmaer i forbindelse med det at være ung. Emnerne er bl.a. identitet, venskab, forelskelse, kærlighed, seksuel debut, kønsidentiteter, valg af ungdomsuddannelse, forældres skilsmisse, ensomhed, psykisk sygdom, livet online med sociale medier, fattigdom, alkohol, fester, tyveri, død, sorg/skyld, mindreværd, ærlighed, drømme, forældre forventninger, bander, sport, udseende, fællesskab og ... håb.

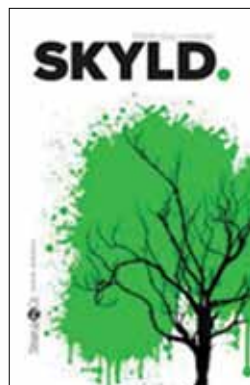
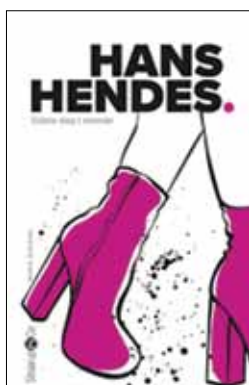
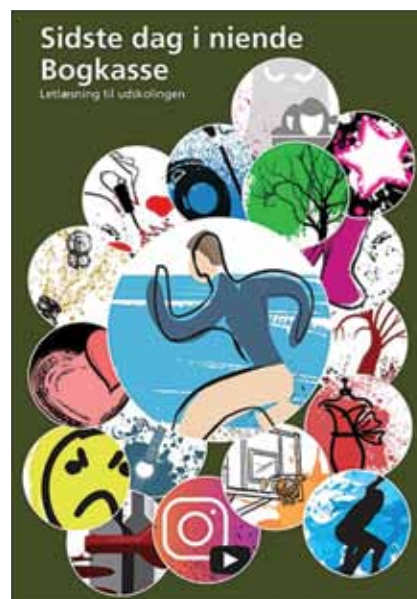
Bogserien kan åbne for gode dialoger i et fortolkningsfællesskab i klassen - også med de unge, som ellers ikke har læseglæde. De korte bøger er medrivende, miljøet er velkendt og temaerne vedkommende. Jeg vil helt sikkert anbefale dem i udskolingens både til elever og lærere. Jeg er ikke i tvivl om, at serien bliver lige så populær som letlæsningsserien *Første dag i sjette*, der også er skrevet af Marie Duedahl. Den henvender sig til mellemtrinnet og består af 21 bøger, hvor man følger 21 elever i 6.b på første skoledag i sjette klasse, og lægger op til samtaler om elevernes forskelle og ligheder.

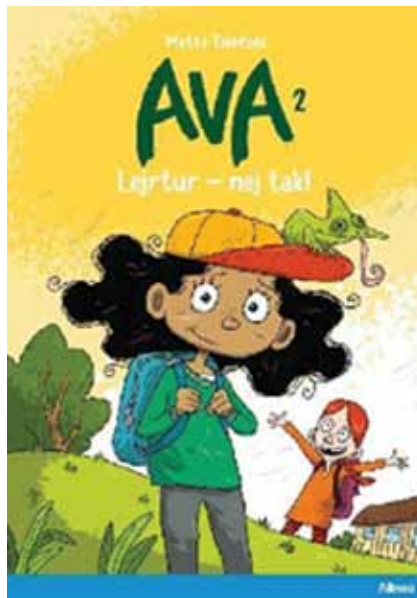
Sidste dag i niende
Af Marie Duedahl
Straarup & Co 2022

Titler i serien:

- Pjæk
- Shitstorm
- Online
- Lol
- Skyld
- Løgn
- Drøm
- Nitte
- Bitch
- Candy
- Hans hendes
- Pres
- Stræber
- Trolld
- Voksen
- Klovn
- Smiley

Eksempler på forsider:

Ava klarer hverdagen

Af Dorthe Bøgh, PLC-vejleder og skolebibliotekar på Arden Skole

Det er svært at være ny i klassen og kan i det hele taget være svært at opleve nye ting, som barn. Ava er en pige med helt almindelige frustrationer, der på en troværdig vis klarer udfordringerne. Den slags bøger har de 8-10-årige børn også brug for!

I den første bog får Avas far nyt job og Ava flytter med sin familie og hunden Nutella til en ny by. Hun har slet ikke lyst til at flytte og savner veninden Anna. Heldigvis kommer hun i 2.c til at sidde ved siden af Esther. Det viser sig, at Esther har mindst lige så meget brug for en ven.

Esther bliver mobbet af fodbold drengen Oliver, men Ava der også er god til fodbold, udfordrer ham. Han lover ikke at mobbe Esther mere, hvis Ava vinder. I anden bog skal Ava på tur med klassen. Det har hun ikke lyst til, for hun tør ikke sove alene et nyt sted, men så finder Esther på, at de skal øve sig inden turen.

Ava skal sove hos Esther. På lejrturen finder Ava ud af, at hun ikke er den eneste i klassen, som har svært ved at sove et nyt sted.

I tredje bog får Ava et brev, hvor hun bliver spurgt, om hun vil være kæreste ... Ava aner ikke, hvad hun skal gøre, for der står ikke, hvem det er fra. Mon afsenderen kommer med til skolefesten? Ava er nervøs inden festen og har ikke lyst til at tage kjole på, men igen har Esther en løsning. Til festen finder Ava ud af hvem, der har skrevet kærestebrevet og det overrasker hende, at netop Oliver er interesseret i hende. Bogen slutter med at Ava, Esther og Oliver hygger sig med saft og kiks i hulen i Avas have. Man håber på nye bøger med de tre børn, der nu er blevet venner.

Personerne er troværdige med alle slags følelser. Især venskabet mellem Ava og Esther er fint beskrevet. Bøgerne er illustreret med klare farver af Thomas Hjorthaab og billederne understøtter både tekst og stemninger. Bøgerne egner

sig til elevernes selv læsning i forbindelse med udvikling af deres læsekompetence, da mange nok vil finde læseglæde ved at identificere sig med børnene i bøgerne.

Børn, der oplever helt almindelige hverdagsudfordringer med venner, kæledyr, familie og i forhold til fodbold. PLC-vejlederen anbefaler også varmt Ava-serien til et læseforløb i klassen, hvor der er bøger af forskellig sværhedsgrad til rådighed.

AVA 1-3 er en del af Alineas Blå Læseklub, der henvender sig til letøvede læsere i indskoling og på mellemtrinnet. Teksterne er læsepædagogisk bearbejdet og har et lix-tal på 15. Der er gratis læseforståelsesopgaver til bøgerne på laeseklub.alinea.dk

AVA 1: Ny pige i klassen (59 sider)
AVA 2: Lejr tur - nej tak! (79 sider)
AVA 3: Et sært brev (52 sider)
Tekst af Mette Telefoni
Illustreret af Thomas Hjorthaab
Alinea 2022

Fra hjertet til hjertet

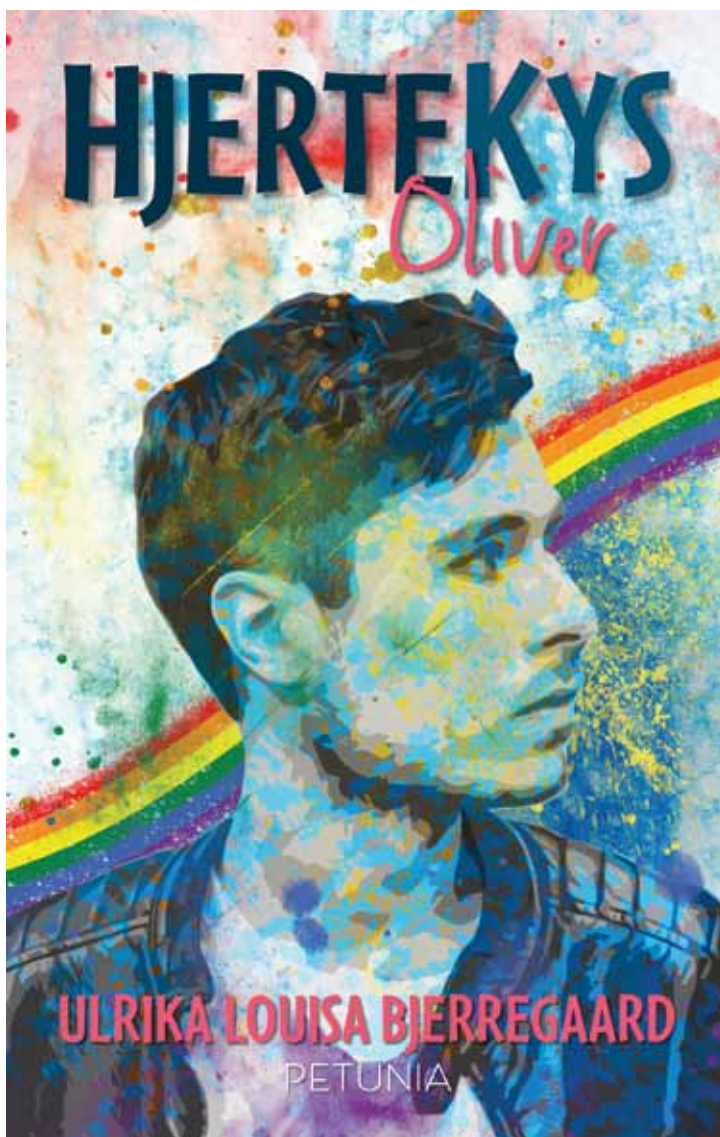
Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt bladudvalget

Trods udfordringer med at finde ud af, hvem du er, hvad du vil og især - hvem du er til - skal det hele nok lande rigtig fint. Sådan går det i hvert fald for de unge, vi møder i serien #hjertehistorier. De unge er i gymnasiealderen og hver især uafklarede omkring deres identitet og seksualitet.

Bøgerne fortæller i en kort og læsevenlig form om at turde springe ud i forelskelsen - uanset hvilket køn, du er til. Samtidig med, at vi oplever det gennem de unges øjne, får vi også - af en voksen fortællerstemme? - forskellige definitioner på plads. Hvad vil det sige at være biseksuel, panseksuel, at have en non-binær kønsforståelse mv.?

Kærligheden og lysten til en anden, ofte af samme køn, er det bærende element, men bøgerne omhandler også hverdagen med skoletræthed, karakterræs, at flytte hjemmefra, forældre og venner. Bøgerne er alle opbygget med to hovedpersoner, der skiftes til at fortælle, hvilket man fint gøres opmærksom på ved starten af hvert kapitel. Nogle af hovedpersonerne optræder også som bipersoner i de øvrige bøger.

Bagsideteksten fortæller, at bøgerne er henvendt til de 16-18-årige, men også til deres forældre, lærere og andre, der er nysgerrige efter at læse mere om ungdomsliv anno 2020'erne. Måske er dette forklaringen på, at man som læser ikke kommer helt ind under huden på de unge mennesker?

Andre steder kan man læse, at målgruppen er elever i 7.-9.klasse. Altså unge på 13-16 år. Forfatteren har i samarbejde med forlaget udarbejdet et undervisningsmateriale bestående af spørgsmål og "klassiske" analysespørgsmål, der kan fungere udmærket, hvis det er sådan, man ønsker at arbejde med bøgerne, og bøgerne kan også findes på eReolen som både e-bog og lydbog.

Umiddelbart vil jeg mene, at serien er et godt bud på frilæsning til 8.-10. klasse og måske også de lidt ældre læsere, der ikke orker "tunge" romaner.

Bøgerne er letlæste og trykt i stor skriftstørrelse. Forsiderne (af *Simon Zander Skovgaard*) er farverige og indbydende med den symbolske regnbue bag ansigtet på de karakterer, vi skal møde.

Sproget rammer indimellem spot on, men er til tider for tungt med lidt for "voksne" forklaringer og udtryk. Personerne fremstår ikke særlig nuancerede, selvom unge læsere måske ikke vil opfatte det på samme måde.

Forfatteren skriver nemlig i forordet, at hun har haft en række unge testlæsere til at læse med og give deres mening til kende. Flere af disse har været "sensitivitetslæsere" - dvs. unge der identificerer sig med hovedpersonernes kønsidentitet og seksuelle orientering.

Herudover er lgbt.dk anvendt som kilde til bogens definitioner og forklaringer.

Ros herfra for at behandle emnerne kønsidentitet og seksuel orientering på en sober og ordentlig måde. Jeg er sikker på, at det vil give unge læsere en god forståelse for og accept af, at vores identitet er foranderlig og at vi ikke altid selv kan vælge, hvem vi forelsker os i og tiltrækkes af. Hermed gøres der op med nogle af de fordomme, der desværre stadig flourer. ■

#hjertehistorier (Serien består af: Hjerteslag-Alberte, Hjerterkys-Oliver, Hjertehåb-Soraya og Hjertevarm-Jakob) Af Ulrika Louisa Bjerregaard Forlaget Petunia 2021

Drager på eventyr me

Af Charlotte Lysgaard Torp, lærer og PLC-vejleder på Frisholm Skole i Silkeborg Kommune

“At rejse er at leve”, skrev H.C. Andersen, og der er nok ingen tvivl om, at han i mødet med nye mennesker og fremmede kulturer kom hjem med ny energi og inspiration til nye eventyr.

For godt et år siden fik vi på Frisholm Skole, hvor jeg arbejder, ny ledelse. Vores nye skoleleder Betina Duedal introducerede hurtigt skolens pædagogiske personale for sine erfaringer med projekter gennem eTwinning og Erasmus+. Betina ønskede, at skolen skulle blive en eTwinning-skole, og at vi allerede fra næste skoleår skulle sende interesserede undervisere på Job Shadowings i udlandet.

Herefter fik vi besøg af eTwinning-ambassadør Lene Møller Yang, som fortalte om de mange muligheder. Lene er en af de ca. 20 danske ambassadører, som hjælper nye lærere og pædagoger i gang med eTwinning.

eTwinning er en gratis platform og en del af EU's uddannelsesprogram Erasmus+, som i Danmark koordineres af Styrelsen for It og Læring i Børne- og Undervisningsministeriet. Platformen giver pædagogiske medarbejdere og skoleledere et godt og sikkert netværk, som understøtter muligheden for at samarbejde og skabe fællesskaber i spændende internetbaserede faglige projekter på tværs af 44 lande i Europa. Projekter, som har fokus på at styrke elevernes teknologiforståelse, digitale dannelse, sprog og kultur. Over 200.000 skoler og 1 million lærere i Europa har allerede registreret sig på platformen.

Meget hurtigere end forventet fik jeg mulighed for at søge et seminar, som blev afholdt på Malta, og kunne i april sidste år deltage i et 3 dages seminar sammen med 4 lærere fra Danmark og Claus Berg, som er chefkonsulent i

Børne- og Undervisningsministeriet. På Malta mødtes vi med 75 undervisere fra 15 europæiske lande. Seminaret bestod af oplæg af mange dygtige foredragsholdere, workshops og erfaringsudveksling med fokus på brug af teknologi i undervisningen.

Projekt om drageflyvning

Målet var at finde et projekt og nogle samarbejdspartnere på tværs af landene. Inden det fysiske møde havde vi afholdt et online møde samt lavet en padlet, hvor kursisterne havde præsenteret sig. Med denne forhåndsviden var det lettere at finde lærere, som underviste elever i samme aldersgruppe, og hurtigt havde alle 80 kursister fundet sammen i grupper og kunne begynde planlægningen af deres fælles projekter.

Jeg kom hjem med et spændende projekt, som var blevet til i samarbejde med Laura fra Malta, Louise fra Køge, Luis fra Portugal og Peter fra Irland. Vi underviser alle elever på mellemtrinnet og har kastet os over et fælles projekt med drageflyvning. Vi vil konstruere forskellige drager, undersøge de bedste vejrforhold, lave logoer og 3D print og afholde en dragefestival, hvor vi med micro:bit kan måle hastighed og med drone filme dragerne i luften. Desuden

vil vi også skrive et eventyr om en lille højdeskræk drage, som rejser rundt til de fire lande. Vores elever skulle mødes online og udveksle viden, billeder og videoer.

Om jeg glædede mig? Jeg kunne næsten ikke vente til at jeg sammen med både mine kolleger på skolen og mine nye samarbejdspartnere i udlandet kunne drage ud på et spændende eventyr til gavn for vores elever.

Her, i skrivende stund, er vi kommet så godt i gang med vores fælles internationale drageprojekt, som begge vores to 6. klasse deltager i. Min kollega Marianne Ravn og jeg underviser klasserne i dansk, men vi får hjælp af både matematik-, natur/teknik- og engelsklærerne, da dette projekt kalder på mange forskellige faglige vinkler.

Indblik i andres kultur

Vi lærere har haft et par online møder, hvor vi i fællesskab planlagde forløbet. Det første der skulle ske var, at klasserne i de forskellige lande skulle præsentere deres skole og deres land i november 2022. Vi skulle også lave en fælles cup-song til sangen "Fly Away". Vores elever arbejdede hårdt og fik lavet en flot præsentation. Det var med store

Artiklens forfatter sammen med sine fire samarbejdspartnere.

d eTwinning

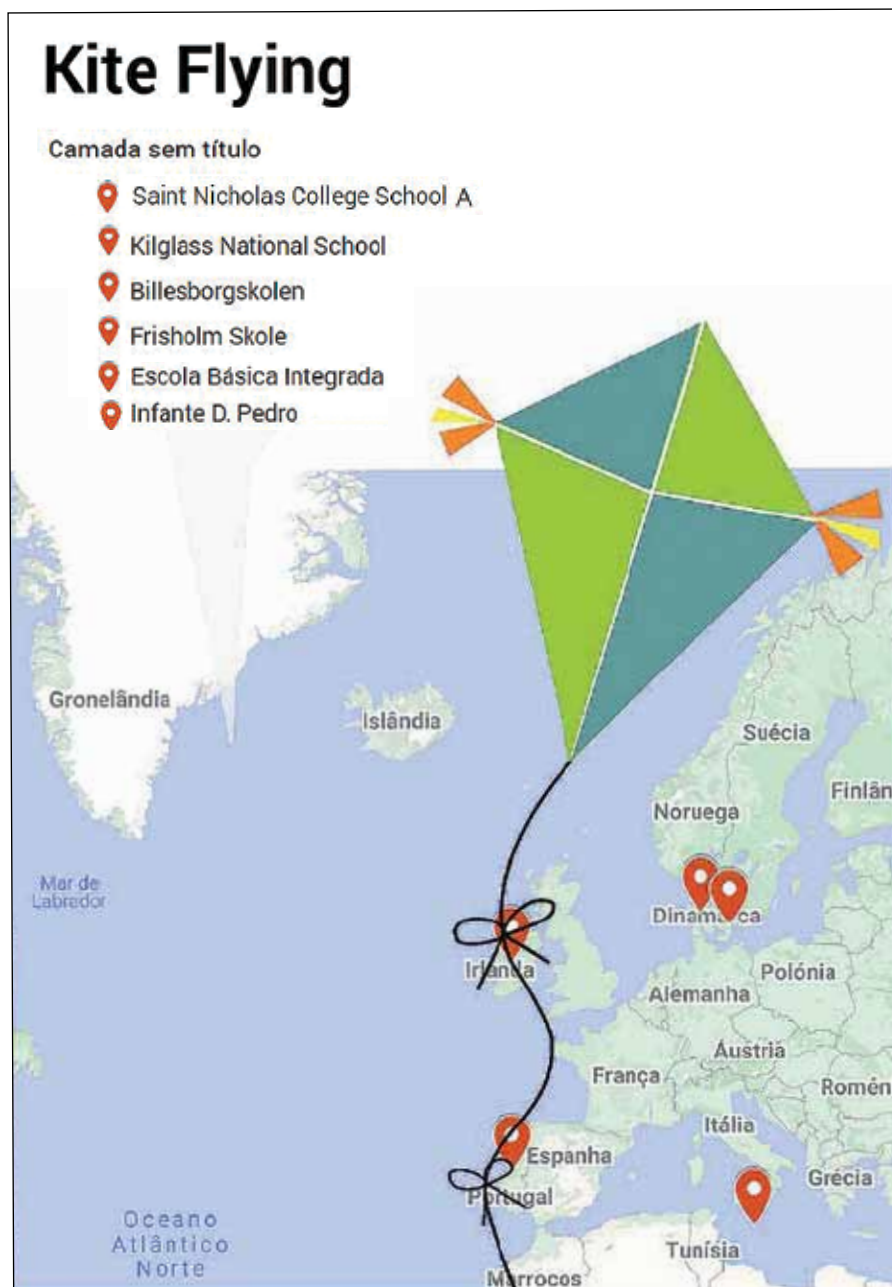
sommerfugle i maven, da vi mødtes online med alle vores europæiske venner første gang i november måned.

Det gik over al forventning, og det var både sjovt at se de forskellige landes præsentationer. Efterfølgende fik vi en spændende snak med vores elever om de ligheder og forskelle, vi kunne se. Vores elever var bl.a. meget optaget af, at elever i Malta og Irland havde skoleuniformer på. Projektet giver vores elever et indblik i andres liv, og på den måde også en større forståelse for deres eget liv.

Betina Duedal, som er skoleleder på Frisholm Skole, søgte også EU's program for uddannelse, ungdom og idræt, det såkaldte Erasmus+ program, og fik 37.000 euro i støtte, svarende til 275.000 kr. For nogle af de midler var skolens 8. årgang i Holland på udveksling i starten af oktober, og årgangen får et genbesøg i løbet af dette skoleår. Skolen vil også sende elevrådet til Bruxelles for at opleve Europa-Parlamentet, og sende flere lærere til Job Shadowing på skoler i europæiske lande. Min kollega Marianne Ravn og jeg skal til Portugal i april for

at følge en gruppe portugisiske lærere. En aftale som er kommet i stand via samarbejdet med min portugisisk kollega i drageforløbet.

Efter vinterferien var 6. årgang på besøg på Fablab i Silkeborg, hvor de skulle tegne samlingerne og håndtagene til dragerne i programmet Tinkercad og printe i 3D. Hvert land har desuden lavet forslag til fælles logo, vores to forslag kan ses herunder. Senere får vi besøg af en drageekspert, som har over 50 drager, og projektet kulminerer med en dragefestival i maj.

Læs mere på:

<https://school-education.ec.europa.eu/da/etwinning>

<https://etwinning.dk/> dansk hjemmeside, der supplerer den europæiske portal, hvor man kan finde masser af inspiration, incl. event-tilbud, og holde sig opdateret. Del gerne med PLC's brugere. facebook.com/etwinning.dk

På **virtuelt** besøg i verden

Af Rikke Falkenberg Kofoed, Leg med IT

Med augmented reality, virtual reality, 360° billeder og autentiske optagelser og interviews tager undervisningsmaterialet COXAR dig og dine elever med om på den anden side af jorden og ind i en fjern - og for mange - glemt verden.

COXAR er et nyt gratis undervisningsmateriale til samfundsfag i udskolingen, som giver eleverne en unik mulighed for at besøge verdens største flygtningelejr, der ligger i Cox's Bazar i Bangladesh, og få et indblik i hvordan livet leves for de ca. en million mennesker, der lige nu - på ubestemt tid - har deres hverdag her under de skrøbelige tage, bygget af blik, presenninger og bambus.

Undervisningsmaterialet tager afsæt i den virkelighed, der udspiller sig i flygtningelejren lige nu, og lægger op til, at eleverne arbejder problembaseret med aktuelle og komplekse problemstillinger, hvor der kan ses et potentiale for forandring og for ikke mindst forbedring af beboernes forhold. Der arbejdes med udgangspunkt i elevernes undren og undersøgelser af beboernes forskellige typer af udfordringer, som for eksempel mangel på skoler, uddannelse og jobmuligheder, dårlige boligforhold og risiko for voldtægt, ulykker og andre farer, der lurer lige uden for døråbningen.

Innovation og entreprenørskab

COXAR er skabt med den nyeste teknologi og under vanskelige forhold langt væk fra Danmarks trygge rammer. Både fotografer og udviklere har tilbragt lang tid i lejren for at komme helt tæt på hverdagen for de mennesker, der bor der uden udsigt til at kunne komme tilbage til Myanmar eller få et liv uden for lejren i et andet land.

I undervisningsmaterialet møder eleverne forskellige problemstillinger, der danner grundlag for det videre praktiske og innovative arbejde med at finde løsninger, der kan gøre en forskel ude i lejren. En af projektets partnere, Fonden for Entreprenørskab glæder sig især over at materialet tager eleverne med på råd og stiller dem udfordringer, der er både relevante og nærværende: "I COXAR får eleverne en stærk fornemmelse af at være i lejren. Jeg er sikker på, at det kan motivere dem til at arbejde kreativt og opfindsomt med de problemstillinger, de

møder. COXAR er et meget nytænkende materiale både på form og indhold, og skildringen viser noget helt andet end et kort indslag i Nyhederne", siger Peter Rasmussen, der har været tæt på udviklingen af materialet og fulgt producenterne på rejsen.

I COXAR skal eleverne lokalisere udviklingsmuligheder og problemstillinger og finde løsninger, der kan bidrage til at skabe en forandring for indbyggerne. Eleverne stilles gennem skildringen fra flygtningelejren i Bangladesh over for

Foto: Janus Heiberg

ens største flygtningelejr

udfordringer, der kræver handling, styrker kreativiteten, øger deres omverdensforståelse og fordrer personlig stillingtagen til virkelighedsnære udfordringer.

Løsning og produkt skal forstås bredt og kan i praksis være et redskab, et socialt arrangement, en udstilling, en prototype på en opfindelse eller noget helt femte. Arbejder eleverne fx med teenageliv og erfarer, at det med privatliv kan være udfordrende, så vil en ny type tiny house med fleksible vægge måske være svaret. Kaster eleverne sig over de udfordringer

der findes med skrald i lejren, da kan en ny sjov indsamlingsaktivitet for børn og unge måske være løsningen.

Den interaktive oplevelse

I COXAR tages der afsæt i en interaktiv oplevelse bygget op som en webapp, der opleves via telefon eller tablet. Oplevelsen startes ved at scanne en QR-kode på forsiden på hjemmesiden coxar.dk. I Webappen møder eleverne nødhjælpsarbejderen Karoline, der arbejder for Dansk Røde Kors i Bangladesh. Karoline tager eleverne

med ind i lejren og viser dem nogle af de udfordringer, der er for beboerne. Materialet er bygget op omkring de tre fokusområder samfund, hverdag og teenageliv.

I webappen chatter eleverne med Karoline, ser film om situationen og kan gå på jagt efter viden i gallerier med 3D objekter, 360° billeder og besøge centrale steder og bygninger. Eleverne kan ligeledes se på billeder fra lejren og læse artikler, der skal klæde dem på til arbejdet med de udfordringer, de skal forsøge at finde løsninger på. Samlet set giver den interaktive oplevelse eleverne en virkelighedsnær fornemmelse af livet i lejren og viser eleverne, hvilke menneskelige konsekvenser det har at bo i en flygtningelejr. Det viser dem samtidig den store betydning, det har for beboerne, at der ydes humanitær hjælp og støtte fra verdens lande, herunder Danmark.

FNs Verdensmål

De udfordringer, eleverne præsenteres for i COXAR, er nært knyttet til FN's Verdensmål. I arbejdet med de tre fokusområder beskæftiger eleverne sig med sundhed og trivsel, kvalitetsuddannelse, bæredygtig energi, mindre ulighed og klimaindsats. Med inddragelse af Danmarks officielle Verdensmålsside www.verdensmaal.org indgår Verdensmålene som en naturlig del af løsningerne og bidrager til elevernes forståelse af verdens udfordringer. COXAR kan derfor med fordel anvendes i temauger eller på fagdage, der har fokus på bæredygtighed og Verdensmål.

Eleverne som producenter

I arbejdet med at finde innovative løsninger på hverdagens problemer i flygtningelejren kan eleverne selv vælge at designe og skabe, med brug af de samme teknologier, som de har mødt i den interaktive oplevelse. Eleverne kan anvende digitale værktøjer som CoSpaces og Thinglink, hvor de bruger deres teknologiske handleevne, når de i grupper skal designe og skabe ▶

Foto: Janus Heiberg

løsninger. I CoSpaces kan elevernes aktiviteter designes og gøres levende med blokprogrammering. De digitale værktøjer er et tilvalg og omfanget kan varieres efter behov.

Desuden kan arbejdet tilrettelægges fysisk med brug af bl.a. pap, brædder og sav eller der kan inddrages 3D print, laserskærer og meget andet. Eleverne kan designe og skabe prototyper på de løsninger de ønsker at se skabt i lejren. Løsningen kan også være et indsamlingsevent på skolen, et loppemarked til fordel for Røde Kors, matematikleje der kan sendes til Karoline og bidrage til læring i lejrens Learnings-center etc. I den skabende og kreative proces skal eleverne eksperimentere og afprøve deres ideer i en iterativ proces, dvs. en proces som er designet til at skabe viden og resultater igennem en trinvis læringscyklus.

Lærerenes rolle

Eleverne ledes gennem arbejdet i grundige beskrivelser på hjemmesiden. Det er lærerens opgave at fungere som facilitator og støtte eleverne i at følge Karolines instruktioner i den interaktive oplevelse og hjælpe dem til at foretage et velovervejede valg af fokusområde. Læreren hjælper efterfølgende eleverne til at bruge de ressourcer, der ligger i webappen og styrer processen tidsmæssigt på klasseniveau. I materialet understøttes elevernes arbejde desuden af Fonden for Entreprenørskab.

Kreativitet og samarbejde

Elevernes kreativitet sættes i spil, når eleverne skal skabe og revidere personlige forestillinger, eksperimentere og improvisere for at løse problemer og udfordringer. Også omverdensforståelsen trænes, når eleverne skal skabe

forståelse for indbyggernes levevilkår og skabe løsninger, der styrker fx sikkerhed og trivsel. Med omverdensforståelse menes viden om og forståelse for verden både lokalt og globalt såvel som evnen til at analysere en kontekst socialt, kulturelt og økonomisk som en arena for værdiskabende handlinger og aktiviteter.

I COXAR møder eleverne en række samfundsfaglige problemstillinger i flygtningelejren. Når de dykker ned i det faglige materiale, berøres blandt andet menneskerettigheder, mangel på skoler, uddannelse og jobmuligheder, dårlige beboelsesforhold og risiko for voldtægt, farer og ulykker. Men trods de mange alvorlige udfordringer der opstår, når så mange mennesker fordrives fra deres land og tvinges til at bo under så primitive forhold, som det er tilfældet i Cox's Bazar, så mærkes håbet tydeligt i materialet.

Under besøget blev produktionsholdet mødt af smil, venlighed og åbenhed. Augusta, der arbejdede som assistent under produktionen husker hvordan børnene i lejren inviterede til leg og delte rundhåndet ud af både smil og tegninger og trænede deres engelsk ved at snakke med holdet: "Da vi besøgte læringscentret, var der flere elever, der skrev små breve til mig på engelsk, hvor de om deres familier. Det blev også plads til en fodboldkamp i varmen," fortæller hun.

Materialet COXAR er udgivet af Leg med IT, Panorama VR og Mikkel Keldorf i samarbejde med Dansk Røde Kors og Fonden for Entreprenørskab. Materialet er blevet til med støtte fra Danida og Undervisningsministeriet.

Augmented reality (AR) er en teknologi, der gør det muligt at tilføje digitale elementer til den virkelige verden ved hjælp af en computer, en smartphone eller tablet. Dette giver mulighed for en blanding af virtuelle og fysiske elementer, hvilket giver brugeren en forbedret oplevelse af virkeligheden.

Virtual reality (VR) er en teknologi, der skaber en interaktiv simulering af en tredimensionel verden, som brugeren kan opleve og interagere med. Det giver en mulighed for at opleve steder, der ellers ikke kan besøges og opleves. ■

Foto: Janus Heiberg

Stort venskab mellem små venner

Af Janne Bjerring Larsen, PLC - vejleder og lærer på Hvalsø skole

Karla Nor Holmbäcks debutfilm, *Roselil og Stentrolde*, er baseret på forfatter Josefine Ottesens populære bøger om blomsterfeen Roselil. Ghita Nørby, Rasmus Botoft, Bodil Jørgensen, Anne Marie Helger m.fl. lægger stemmer til filmen, der handler om stort venskab mellem små venner.

I det fantastiske Sommerland bor den ensomme og usikre blomsterfe Roselil. Roselils største drøm er at få en ven. En dag møder hun den seje og rebelske sommerfugl Silke, og de to bliver straks veninder, selvom de er hinandens modsætninger. Silke vil på eventyr i Sommerlandet, mens forsigtige Roselil helst vil blive hjemme i sin rosenbusk. Men da Silke en dag bliver kidnappet af en ond Stentrolde, må Roselil samle alt sit mod og begive sig ud på en farlig rejse for at redde veninden.

Om sin inspiration til at lave filmen siger instruktør Karla Nor Holmbäck: "Som barn fik jeg Roselil-bøgerne læst højt. Jeg forelskede mig i universet, det smukke Sommerland, den nordiske natur og de magiske væsener. Når jeg tænker tilbage på mit 6-årige jeg ville jeg ønske, at der

fandt en film som *Roselil og Stentrolde*, der skildrede venskab på godt og ondt, og modet til at stå ved sig selv og kaste sig ud i det usikre."

Marie Bro fra Dansk Tegnefilm ApS er producent på filmen. Hun står bag en perlerække af elskede animationsfilm, blandt andet fire *Cirkeline* spillefilm (1998-2018), filmene om *Cykelmyggen Egon* (2007-2014) samt *Rita og Krokodille*

(2014-2018), der alle har klassikerstatus i dag. Musikeren Pil har skrevet og indsunget sangene til filmen. Pil er blandt andet kendt for sangen *Nattely* med over 4,5 millioner streams.

ROSELIL OG STENTROLDE er blevet til med støtte fra Det Danske Filminstitut, Nordisk Film & TV Fond og samt Vestdanske Filmpulje og i samarbejde med DR og A Film Production. Filmen distribueres i Danmark af Scandinavian Film Distribution

Josefine Ottesen giver selv filmen følgende ord med på vejen: "Åh hvor har glædet mig til at fortælle det her – Roselil-universet bliver forløst gennem de smukkeste animationer i en spritny tegnefilm, der har premiere lige op til vinterferien. Det er med angst og bæven man som forfatter

møder sin historie på en ny platform, for selv om alle har haft de bedste intentioner, er der så meget der kan gå skævt. MEN IKKE HER. Dansk Tegnefilm og den debuterende instruktør har gjort det så godt, at jeg nærmest er lykkelig." ■

Biografpremiere 9. februar. Spilletid 75 minutter og målgruppen 4.8 år, og deres forældre og bedsteforældre. Se traileren til filmen på Youtube.dk

BookTok-bøger til PLC

Familieintriger, koder og gåder, et livsfarligt trekant drama og en kæmpe formue. Velkommen til *The Inheritance Games*.

“Superspændende og velskrevet young adult. Der er masser af tempo, finurlige gåder og hovedbrud ... effektiv og god underholdning!”

– lektør, DBC

“Det er helt fortjent, at en ny romance med fokus på kvinder i STEM-fagene bliver hyldet verden over”

– lektør, DBC

Vittige og vidunderlige rom-coms propfyldt med både lidenskabelige laboratoriekys og intellektuel ild.

“Fængende og flot fortælling om de indfødte amerikaneres kultur, samt det at være splittet imellem to folk”

– lektør, DBC

Thriller om kærlighed, mord og kampen for sin egen sandhed i livet mellem to kulturelle identiteter.

Storslået fantasyserie, der udspiller sig i en patriarkalsk verden, hvor kvinders værdi gøres op i renheden af deres blod.

“En virkelig spændende og velskrevet fantasy-fortælling om kvindeundertrykkelse og angsten for det ukendte.”

– lektør, DBC

